

Örebro universitet
Musikhögskolan
Ämneslärarprogrammet, inriktning mot arbete i gymnasieskolan - Musik

---

Integration och El Sistema

En studie om hur El Sistema fungerar som integrationsprojekt

Kurs: Musikpedagogik för lärare IV, självständigt arbete 15hp
Höstterminen 2015
Författare: Emma Hedlund

SAMMANFATTNING

Författare:

Emma Hedlund

Handledare:

Jonas Ålander och Johanna Österling Brunström

Titel:

Integration och El Sistema – En studie om hur El Sistema fungerar som integrationsprojekt

Title in English:

Integration and El Sistema - How El Sistema serves as an integration project

Sammanfattning av uppsatsen:

El Sistema är ett musikprojekt med rötter i Venezuela. I Sverige startade El Sistema 2009 och finns på fler än 20 ställen, ofta i samarbete med kulturskolan. I El Sistema Sverige satsas det mycket på att fånga upp barn från invandrartäta områden för att ge dem orkester- eller körundervisning. Detta är en grupp som Kulturskolan ofta inte lyckas nå med sin verksamhet.

Syftet med studien är att undersöka hur El Sistema fungerar som integrationsprojekt för deltagarna, deras familjer och för samhället.

Uppsatsen innehåller en redogörelse av tidigare forskning om El Sistema Sverige samt om barn och ungdomars musikutövande med fokus på integration. I denna del berättas det om relationen mellan musikaliska mål och samhällsmål inom El Sistema.

För att ge en förståelse för vad integration innebär redogör jag för fyra viktiga begrepp: assimilation, integration, transnationalism och mångkultur.

Mitt material består av fem semistrukturerade intervjuer med verksamhetsledare och lärare från två El Sistemaskolor i mellersta Sverige. Materialet har jag analyserat med hjälp av en fenomenografisk metodansats. Metodansatsen hjälpte mig att redogöra för kärntanken runt vad integration inom El Sistema innebär och hur det tar sig form inom verksamheten.

Slutligen använder jag mig av begreppen runt integration och den tidigare forskningen för att diskutera och kritisera tankegångarna och skeendet inom El Sistema angående integration. Bland annat diskuterar jag kring orden fostran och demokrati samt huruvida och på vilket sätt etniskt ursprung spelar roll inom El Sistema.

Sökord:

El Sistema, integration, migration, musikundervisning, kulturskolan

FÖRORD

Från grundskolans fjärde år till nionde år gick jag i så kallad musikklass, en grundskoleutbildning med kör på schemat varje dag. Jag gick på en av de skolor i Norrköping som hade flest nationaliteter representerade bland eleverna. Ändå var det en nästan helt homogen grupp med etniskt svenska elever som gick i min klass. Min kulturskoletid bestod likaså nästan enbart av svenskar. Vidare musikstudier på gymnasiet, folkhögskola och upp till högskola, samma sak. Jag frågar mig varför är det såhär? Varför speglar inte musikutbildningarna det samhället där vi lever? Vilka rådande normer behöver vi bryta för att få en förändring? Hur kan musikutbildningarna bli för alla? Detta är frågor som fått mig att intressera mig för ämnet som jag avhandlar här i min uppsats.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
PROBLEMMRÅDE, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
TIDIGARE FORSKNING OCH BAKGRUND	5
EL SISTEMAS BAKGRUND	5
<i>El Sistema i Sverige</i>	5
<i>El Sistemas upplägg och verksamhet</i>	5
EL SISTEMA OCH INTEGRATION	6
TEORIER OM MIGRATION OCH INTEGRATION	9
<i>Assimilation</i>	9
<i>Integration</i>	10
<i>Transnationalism</i>	10
<i>Mångkulturalism</i>	11
<i>Nutida integrationshistoria</i>	11
METOD	13
METODANSATS.....	13
METOD FÖR DATASKAPANDE.....	13
URVALSPROCESS	15
GENOMFÖRANDE.....	15
ETISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	16
RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS	18
<i>Språkligt lärande</i>	18
<i>Identitetsutveckling för barnen</i>	18
<i>Effekter för föräldrar och samhälle</i>	19
<i>Barnens sociala sammanhang</i>	20
<i>För vem är El Sistema?</i>	21
<i>Kulturskolan</i>	21
<i>Musiken och varför musik</i>	22
SAMMANFATTANDE ANALYS	23
DISKUSSION	25
MÄNSKLIG UTVECKLING OCH SAMHÄLLSUTVECKLING.....	25
KULTURSKOLAN OCH MUSIKEN.....	27
SOCIOEKONOMISK SITUATION, INVANDRING OCH KULTURSKOLAN	28
AVSLUTANDE REFLEKTION	30
VIDARE FORSKNING	32
REFERENSER	33
ELEKTRONISKA KÄLLOR	34
BILAGOR	35
BILAGA 1 - MAIL TILL EL SISTEMASKOLORNA	35
BILAGA 2 - INTERVJUFRÅGOR	36

INLEDNING

Året är 2015 och Europa står inför den största flyktingströmmen sedan andra världskriget. Vi är många som vill öppna upp gränserna och vårt samhälle för att människor ska kunna få ett tryggt liv. Frågan om integration är därför högst aktuell och ett hett samtalsämne. Vad innebär integration, hur den kan se ut och hur kan samhället på bästa sätt få alla inblandade att må så bra som möjligt?

Som blivande musiklärare funderar jag mycket på vad min roll i detta skulle kunna vara. Jag ville därför studera tidigare integrationsprojekt som fokuserar på musik. Detta för att lära av andra och bekanta mig med olika arbetssätt för att arbeta med integration. I min naivitet trodde jag att jag skulle kunna välja och vraka bland redan utförda musikaliska integrationsprojekt. När jag väl satte mig ner vid datorn och började leta så visade det sig att det inte var så lätt.

Sedan 2010 då jag första gången hörde talas om musikutbildningsformen El Sistema så har jag varit intresserad av att få reda på mer om projektet. Jag bestämde mig därför för att studera just El Sistema. Jag känner att mitt val av El Sistema är vettigt och viktigt då El Sistema finns på flera ställen i landet.

På El Sistemas hemsida står det att El Sistema bidrar till social integration (El Sistema Sverige, 2014a). Min avsikt är att tydliggöra vad El Sistema Sverige menar med att de är ett integrationsprojekt samt ge en större klarhet kring vad som egentligen sker inom El Sistema angående integration. Jag vill genom detta skapa tankar, inspiration och kritik för att framöver kunna arbeta med integration på ett genomtänkt och för berörda parter givande sätt.

Jag vill avsluta min inledning med ett citat från musikern, föreläsaren och samtalsaktivisten Navid Modiri; ett citat från ett youtube-klipp från Almedalen 2014 (TEDx Talks, 2014) angående mångfald: [...] ”Vi har inte provat än. Vi har provat segregation, funkar inte så bra, men jag vill gärna prova mångfald”.

PROBLEMOMRÅDE, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Begreppet kultur betydde från början ”odling” men är idag ett omdiskuterat begrepp som kan syfta på många olika saker (NE, 2016 [kultur]). En annan innebörd som ofta används är att kultur innebär ”finkultur”, exempelvis vissa typer av musik, teater, bildkonst, litteratur och dans. En annan vanlig definition är att kultur är ihopkopplat med etnicitet, religion och olika civilisationer (NE, 2016 [kultur]) Lundberg, Malm, och Ronström (2000) menar att kultur och identitet hör ihop, då vår identitet skapas genom de sammanhang vi befinner oss i samt uttrycker den, bland annat genom vilken musik vi lyssnar på. Mångfald har i dagligt språk knutits samman med etnisk mångfald och har därför en stark sammankoppling med ordet invandring (Lundberg et al, 2000). Även mångfald av kultur kan innebära olika saker. Kulturell mångfald kan exempelvis innebära flera olika typer av musik eller personer från flera olika etniska grupper på samma plats. Exempelvis kan en etnisk mångkultur innefatta många olika musikstilar.

Vår identitet skapas utifrån de minnen och upplevelser som vi har med oss från tidigare. De händelser och minnen som berört starkast är de som formar oss. Genom de minnen vi väljer att berätta samt de minnen vi upprepar inför oss själva formas vår identitet. Musik är en stor del av vår identitet. Genom musik signalerar vi vår ålder, kön och socioekonomisk tillhörighet med mera. Musiken är en av de delar inom vår identitet som skapar ramar för inkludering och även exkludering (Hofvander Trulsson, 2010).

Även språket är en del av vår identitet genom vad vi säger och hur vi uttrycker oss. I Sverige använder vi i offentligheten enbart ett språk, det är en enspråkig miljö. Många andra länder, bland annat i Mellanöstern, Centraleuropa och vissa delar av Asien så används flera språk i samhället. Genom ett bevarande av sitt eget språk i ett mångkulturellt sammanhang så bevaras även delar av personens identitet och identitetsuttryck. De som befinner sig i mångkulturella miljöer lär sig de olika kulturella koderna samt hur de kan växla mellan olika kulturella miljöer och dess koder. Ofta måste minoritetsgrupper anpassa sig efter majoritetsgruppen när det gäller bland annat språk och kulturella koder (Hofvander Trulsson, 2010).

Organisationen Majblommans Riksförbund, vilket är en organisation med syfte att hjälpa barn som har det svårt i samhället, säger enligt Hofvander Trulsson (2010) att barn till föräldrar med utländsk bakgrund är starkt representerade i statistik om fattiga barn i Sverige. Samma barn har även en större brist på organiserade fritidsaktiviteter. Villkoren under ett barns uppväxt formar barnets framtidssyn och barnets framtida möjligheter.

År 2013 levde ca 12% av Sveriges barn under fattigdomsgränsen, det är ca 234 000 barn.”Bakom siffror och procentsatser finns barn som många gånger diskrimineras för att föräldrarna inte har tillräckligt med pengar” (Räddda Barnen, u.å)

Vissa ungdomar ur andra socioekonomiska grupper har enligt Hofvander Trulsson (2010) aktiviteter nästan varje dag efter skolan. Ofta på initiativ från föräldrarna som anser det vara fostrande samt fungera som en förberedelse för vuxenlivet genom att barnen bland annat lär sig att planera sin tid och prioritera. För att detta ska vara möjligt krävs det ofta att en förälder (oftast mamman) jobbar deltid eller inte alls för att kunna hämta, lämna och hjälpa till runt aktiviteterna.

Hofvander Trulsson (2010) hänvisar till sin egen rapport från 2004 där hon hänvisar till en undersökning på kulturskolor runt om i Malmö. Hennes undersökning ser till andelen elvaåringar med annan etnisk bakgrund än svensk i Malmö stad jämfört med antalet elvaåringar med annan

etnisk bakgrund på kulturskolorna. Studien visade att fyra av tio elvaåringar har annan etnisk bakgrund än svensk i Malmö, men på kulturskolan är det enbart en av tio elvaåringar som har annan etnisk bakgrund. När hon försökte hitta en anledning till detta tyckte hon sig se ett samband med att stadsdelar med högre andel utländska barn hade lägre representation på stadens kulturskolor. Representationen på kulturskolan hänger ihop med socioekonomiska förutsättningar. Barn från arbetarklass och bruksorter deltar i lägre utsträckning än medel- och överklass från mellanstora till stora städer och villaområden. Även studenter från arbetarklass och/eller med annan etnisk bakgrund än svensk är underrepresenterade på universitets- och högskolelinjer med konstnärlig inriktning, i förhållande till andra inriktningar (Hofvander Trulsson, 2010).

Hofvander Trulsson (2010) hänvisar till statistik från SCB (från 2009) som visar att större andel barn med utländsk bakgrund än barn med svensk bakgrund spelar ett instrument. Ändå är andelen barn med utländsk bakgrund som deltar i kulturskolan mindre. Barn med utländsk bakgrund besöker även fler andra kulturella aktiviteter, som att gå på konserter eller på bio, än vad barn med svensk bakgrund gör. Rapporten från SCB visar inte socioekonomiska uppdelningar inom kategorin barn med utländsk bakgrund. Anledningar som Hofvander Trulsson (2010) nämner angående varför färre barn med utländsk bakgrund deltar i kulturskolans verksamhet är bland annat bristande information om kulturskolans verksamhet men även en större misstro till svenska myndigheter hos föräldrarna och där igenom dess institutioner. Även terminsavgiften nämns. Avgiftsfri verksamhet leder till en större inkludering och även en större pedagogisk frihet som öppnar upp för en bredare verksamhet med större mångfald. Många kulturskolor bedriver en viss typ av skolning och kunskapstradition. De som inte är en del av denna tradition riskerar att inte heller vilja delta i verksamheten. Kulturskolan är därför inte lika tillgänglig för alla utan tenderar att styras av "medelklassnormer där akademisk och konstnärlig bildning går hand i hand" (Hofvander Trulsson, 2010 s. 26).

Med grund i vad bland annat Hofvander Trulsson (2010) säger angående hur socioekonomisk bakgrund och invandring hänger ihop samt att det påverkar barns val av fritidsaktiviteter, vilket kan forma barnens egen identitet, undrar jag vad som händer när barn erbjuds en musikalisk fritidsaktivitet för att integrera dem och deras familjer i samhället? Jag vill undersöka El Sistema då deras verksamhet berör flera viktiga punkter så som utanförskap, integration, identitetsskapande och musik. Kan El Sistema fylla en lucka i samhället där invandrarbarn ges samma möjlighet till inträde i kulturella sammanhang, identitetsutveckling genom musik samt minskar utanförskapet på grund av socioekonomisk situation? Min förhoppning är att uppsatsen ska ge en bild av huruvida ett musikaliskt projekt även kan vara ett integrationsprojekt. Att visa om och i så fall hur musik och integration kan hänga ihop samt vilka möjligheter och svårigheter som uppstår. Detta för att skapa en djupare förståelse för integration och El Sistema som konstruktivt går att ta till sig inför framtida arbete med musik och integration.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur El Sistema fungerar som integrationsprojekt för deltagarna, deras familjer och för samhället.

- Vad innebär integration för informanterna i studien?
- Hur tar sig integration uttryck i El Sistemas verksamhet?

- Hur anser informanterna i studien att El Sistema kan påverka samhället och deltagarnas möjlighet till integrering?

TIDIGARE FORSKNING OCH BAKGRUND

El Sistemas bakgrund

José Antonio Abreu, ekonom och musiker från Venezuela började år 1975 att ge musikundervisning till elva stycken barn i ett garage i Venezuela. Abreu hade en vision om att med hjälp av musik och orkesterundervisning ge fattiga barn möjligheten till bättre livsvägar och en ljusare framtid. Genom musiken anser Abreu att barnen får verktyg att utvecklas socialt och som människor. Snabbt utvecklades verksamheten och idag består den av 600 000 barn från främst fattiga förhållanden i Venezuela. Verksamheten är statligt finansierad och består av flera hundra orkestrar och körer runt om landet. Abreu vill visa att alla i orkestern är lika viktiga samt ge alla barn möjlighet att utvecklas till sin fulla potential (El Sistema Sverige, 2014a). Idag finns El Sistema i mer än 55 länder runt om i världen och i alla världsdelar (El Sistema USA, 2014).

El Sistema i Sverige

Gustavo Dudamel växte upp med El Sistema i Venezuela och blev sedan en världsturnerande dirigent (El Sistema Sverige, 2014b). Medan Dudamel arbetade som chefsdirigent för Göteborgs Symfoniorkester inledde han och orkestern tillsammans med Angereds kulturskola ett El Sistema-projekt i stadsdelen Hammarkullen i Göteborg. 2010 startade projektet. Hans vision var precis som Abreus att kreativitet och inlevelse skulle erbjudas till alla barn. Idag finns El Sistema i över 20 olika kommuner runt om i Sverige och de har samarbeten med flera av Sveriges professionella symfoniorkestrar och körer (El Sistema Sverige, 2014b).

El Sistemas upplägg och verksamhet

Jag har utgått från El Sistema Sveriges hemsida när jag presenterar upplägg och verksamhet. Eleverna kan börja i El Sistema från förskoleålder (El Sistema Sverige, 2014c). Undervisningen bedrivs i grupp med upp till 30 elever per grupp. Grupperna har lektion ca tre gånger i veckan. Den sammanlagda lektionstiden för varje elev är cirka 90 minuter i veckan. Fokus för El Sistema är att spela i orkester eller sjunga i kör. Genom detta vill El Sistema skapa möjligheter till demokratisk skolning samt skapa en plats där eleverna kan utveckla sin kulturella, empatiska och demokratiska potential (El Sistema Sverige, 2014c). El Sistemaskolorna bör finnas i utsatta områden där det behövs mest. El Sistema vill göra kreativt skapande till en självklar del i alla barns uppväxt, oavsett socioekonomiska förhållanden och bakgrund. ”El Sistema bidrar till social integration” (El Sistema Sverige, 2014c).

Tanken är att alla elever ska kunna ha äldre och duktigare elever som förebilder (El Sistema Sverige, 2014c). El Sistema har även nära samarbeten med flera av Sveriges professionella orkestrar och körer så barnen kan få förebilder och en nära relation till det professionella musiklivet. Målet är att eleverna ska lära sig spela västerländsk konstmusik men i undervisningen används både folk- och världsmusik, populärmusik, visor, improvisation, eget skapande och komponerande. El Sistema är ingen musikalisk metod. Pedagogiskt tar El Sistemapedagogerna inspiration från olika metoder och undervisar sedan så som de anser är lämpligast (El Sistema Sverige, 2014c).

El Sistema vill skapa en nära kontakt med elevernas familjer (El Sistema Sverige, 2014c). Från en gång varje vecka till cirka en gång i månaden skapar Sveriges El Sistemaskolor en sammankomst

som kallas Vänstay. Vänstay är en göteborgsvits ihopsatt av ordet ”vän” och det engelska ordet ”stay” som betyder stanna. Det ihopsatta ordet påminner även om engelskans ord Wednesday vilket betyder onsdag och generellt sett anordnas Vänstay på onsdagar (Johanson Dencker, 2013). Vad som händer på Vänstay varierar från skola till skola och från ett tillfälle till ett annat (El Sistema Sverige, 2014c). Exempel på vad som kan hända är bland annat att olika barngrupper spelar upp musik, barn och vuxna kan leka och lära sig nya sånger tillsammans och/eller att några professionella musiker är inbjudna för att ge en kortare konsert för barnen och dess familjer. Ofta bjuds de som kommer även på någon form av mat eller fika (Dymén, 2012).

Tanken med Vänstay är att hela familjen ska känna sig välkommen och delaktig i ett sammanhang, oavsett vilken förankring de har i samhället i stort (El Sistema Sverige, 2014c). Detta bland annat för att skapa en helhetskänsla där de olika delarna i barnets värld hänger ihop, att ge barnen vuxna förebilder och att även de vuxna ska känna sig delaktiga och välkomna i El Sistema (El Sistema Sverige, 2014c).

Sommaren 2015 hölls ett internationellt El Sistemaläger i Göteborg (El Sistema Sverige, 2016). 3000 elever från 15 olika länder träffades under fem dagar i juni. År 2021 kommer El Sistema göra en storsatsning där de hoppas på upp till 30 000 deltagare från hela världen. De vill skapa världens största läger för barn och unga (El Sistema Sverige, 2016).

El Sistema styrs av en skattebefriad stiftelse, Stiftelsen El Sistema (SES) (El Sistema Sverige, 2014d). SES ger bidrag till El Sistemans verksamheter runt om Sverige samt ansvarar för att de verksamheter som bedrivs följer El Sistemans nationella idé och mål. Styrelseordförande inom SES, Helena Wessman, är även konserthuschef och general manager för Berwaldhallen i Stockholm (El Sistema Sverige, 2014d). El Sistema har fått pengar från svenska Postkodlotteriet för att starta upp nya El Sistemaprojekt runt om i landet samt för studieresor till Venezuela. Majoriteten av El Sistemaskolorna i Sverige går under kulturskolans regi (El Sistema Sverige, 2014c).

El Sistema och integration

Johanson Dencker (2013) undersökte hurvida El Sistema Hammarkullen bidrog till deltagarnas inkludering i samhället. För att förstå vad inkludering innebär behöver vi även förstå begreppet exkludering samt vad segregation är. Exkludering är när ramverket av nödvändiga resurser saknas för att delta i samhället och dess aktiviteter. Ofta är exkludering ihopkopplat med socioekonomisk situation, men handlar även om hälsa, tillgång till utbildning, arbete, transport med mera. Exkludering ställs alltid i relation till inkludering. Exkludering finns i alla kulturer på grund av människans behov av gruppering som leder till exkludering av dem utanför den egna gruppen (Johanson Dencker, 2013).

De sociala grupper och nätverk vi tillhör är av stor betydelse för våra möjligheter att delta i olika samhälleliga processer och därmed även för social exkludering/inkludering. Samhälleliga strukturer och institutioner spelar också in och om det saknas statliga institutioner för att motverka social exkludering kan det i praktiken innebära en omöjlighet för utsatta samhällsgrupper att inkluderas i samhället (Johanson Dencker, 2013 s. 6)

Segregation består av hierarkier och makt där vissa inkluderas och andra exkluderas. När det talas om boendesegregation menas det att de exkluderade, med låg status i hierarkin, separeras rent boendemässigt från övriga samhället (Johanson Dencker, 2013).

Kulturskolan hade från början, samt har fortfarande, en ambition att nå ut till alla barn, oavsett förutsättningar. El Sistema i Göteborg lyckas i en större utsträckning fånga upp vissa av de grupper barn som annars inte söker sig till kulturskolan än vad kulturskolan har lyckats med (Dymén, 2012). El Sistema är dock i många städer en del av kulturskolan. Många El Sistemaskolor har som mål att deras verksamhet ska vävas ihop med kulturskolan samt att när barnen blir äldre ska de gå över till kulturskolans verksamhet (Hjalmarson, 2014) Att El Sistema enbart kostar 200kr/termin gör att fler barn har möjligheten att delta i El Sistema (Dymén, 2012). Ändå har El Sistema en komplex relation till kulturskolan, då de vill särskilja sig från den vanliga verksamheten och den vanliga eleven (Lindgren & Bergman, 2014).

Då El Sistema både har ett musikaliskt samt ett socialt mål med verksamheten så leder detta till splittring och osäkerhet inom organisationen, om vad som ligger först och har störst fokus (Lindgren & Bergman, 2014). Författarna skriver att pedagogerna vid El Sistema pratar mer om hur El Sistema kan förändra vårt samhälle än om El Sistema som musikprojekt. Pedagogerna inom El Sistema ser på sig själva som socialarbetare och att deras uppgift är att vara med och finnas till för barnen för att stärka dem och få dem att känna sig trygga (Lindgren & Bergman, 2014). Begreppet *El Sistema familjen* används för att förklara den gemenskap som El Sistema vill uppnå. Pedagogerna vill skapa förändring i samhället och "skapa förutsättningar för ett demokratiskt samhälle" (Lindgren & Bergman, 2014 s 121). De tycker att det är legitimt att använda musik och kultur som ett redskap för att skapa förändring från individ- upp till samhällsnivå inom de delar av vårt samhälle som känns mindre demokratiska. Orkesterverksamheten inom El Sistema jämförs ofta med ett samhälle i miniatyr där deltagarna får lära sig bland annat att lyssna på varandra, samarbeta och vänta på sin tur samt att alla är lika viktiga i en orkester. "Fostran eleverna till disciplinerade orkestermedlemmar där samarbete är grundläggande" (Lindgren & Bergman, 2014 s 122). Idén som uttrycks är att genom att träna på samarbete genom orkesterspel leder till en demokratisk fostran och icke-våld. En demokratisk fostran som innehåller lyssnande, empati och jämlikhet kan leda till en identitet som tar deltagarna bort från segregation (Lindgren & Bergman, 2014). Lindgren och Bergman (2014) tar dock även upp att fostran kan ses som ett maktutövande. Ett maktutövande där deltagarnas tal och handlingar regleras.

Vid Lindgren och Bergmans (2014) observationer har de uppmärksammat att stor del av verksamheten innehåller lek och lekfulla inslag. Författarna påpekar även att det kan finnas en motsättning i att ha bildning och demokrati samt social utveckling som mål, men att på lektionerna ha ett stort omsorgspedagogiskt fokus med stora inslag av lek och kreativitet (Lindgren & Bergman, 2014). El Sistema jobbar för att ha ett inkluderande arbetssätt med fokus på grupptillhörighet. "Retoriken inriktas mot att stärka identiteten som grupp, en vi-identitet, där alla inkluderas" (Lindgren & Bergman, 2014 s. 118). Inkludering i en grupp skapar exkludering mot andra grupper som inte är ens egna. Detta skulle kunna leda till motsatt effekt mot vad El Sistema vill uppnå (Lindgren & Bergman, 2014).

Orden "utsatta områden" används ofta om de områden där El Sistema finns (Johanson Dencker, 2013). Hjalmarson (2014) konstaterar att det talas lite om fattigdom angående dessa utsatta områden, men desto mer om nyanlända, etniska grupper och språksvårigheter (Hjalmarson, 2014). Johanson Dencker (2013) resonerar över ifall placeringen av El Sistemaprojekten kan leda till att synen på dessa "utsatta" områden som problemområden befästs vilket kan leda till att de boende även tar till sig detta som en del av sin självbild. Även om dessa områden behöver mer satsningar

på grund av att de, som Hammarkullen, har socioekonomiskt sämre förutsättningar. Johanson Dencker tror att det behövs El Sistema projekt även i rikare stadsdelar för att kunna öka samhörigheten, relationen och kontakten stadsdelarna emellan (Johanson Dencker, 2013).

Barn och ungdomar i segregerade områden har sämre kontakt med och känner sig mindre välkomna i stadens centrum (Johanson Dencker, 2013). Genom att El Sistema arrangerar konserter inne i staden som eleverna deltar i så kan det skapa en starkare relation mellan eleverna och staden vilket leder till att de känner sig välkomna. Samarbeten med El Sistemaprojekt i andra stadsdelar kan skapa bättre relation mellan stadsdelarna och en känsla av staden som en helhet (Johanson Dencker, 2013). Johanson Dencker (2013) anser att El Sistema kan bidra till ökad social inkludering genom större sociala nätverk och ökad gemenskap både i området och med resten av staden. Detta kan leda till en starkare känsla av samhörighet samt ökad framtidstro (Johanson Dencker, 2013).

Det finns klyftor mellan sociokulturella och etniska grupper i vårt samhälle (Dymén, 2012). Dymén tror att samhället behöver ett forum där alla kan öva på att samarbeta och att El Sistemas Vänstay-dagar verkar vara ett uppskattat sammanhang som ger denna möjlighet. Människor behöver sociala nätverk och de sociala nätverken styr vilka möjligheter vi har (Johanson Dencker, 2013). Olika etniska och religiösa grupper kan behöva samlas runt någonting, i detta fall musiken, för att få någonting gemensamt och därigenom starta en interkulturell dialog (Hjalmarsen, 2014). El Sistema och Vänstayträffarna, där alla familjemedlemmar är välkomna, öppnar upp för nya sociala möten mellan olika sociokulturella grupper och människor med mer eller mindre social inkludering. Då alla familjer inte deltar i dessa träffar påpekar Johanson Dencker (2013) att vi inte kan veta ifall de som dyker upp redan har starka sociala nätverk eller inte (Johanson Dencker, 2013). Ambitionen är dock att detta sociala sammanhang ska bryta segregationsmönster och socialt utanförskap samt skapa en interkulturell dialog (Hjalmarsen, 2014). Lindgren och Bergman (2014) skriver om en intervju med en pedagog som hänvisar till ett så kallat Vänstay-tillfälle. Under tillfället pedagogen berättar om hade de en professionell ensemble på besök som barnen och deras familjer frivilligt fick prova att dirigera. Flera barn ville, men det var enbart en förälder som, efter övertalande från sitt barn, gick upp och tog pinnen. Pedagogen beskriver denna förälder som en muslimsk mamma med traditionell huvudduk. Pedagogens markerande av mammans religion och kläder samt att just detta var extraordinärt visar enligt författarna att pedagogen ansåg situationen avvikande. Då situationen görs till avvikande går uttalandet stick i stäv med El Sistemas ambition om att verka inkluderande. Sådär resonerar författarna om situationen deras informant berättat om: "Det faktum att just den muslimska mamman ställs fram som unik i sammanhanget kan ses som anmärkningsvärt i relation till diskurser kopplade till medborgerlig integrerande fostrans praktik" (Lindgren och Bergman, 2014 s.123). Dymén observerar att uppslutningen under Vänstay varierade avsevärt mellan de olika tillfällena hon observerade (Dymén, 2012).

El Sistema fokuserar på gruppundervisning till skillnad från kulturskolan som till stor del undervisar eleverna var för sig eller i grupper om 2-3 elever. El Sistema i Hammarkullen fokuserar mycket på utveckling i förhållande till gruppen samt samspel och hur eleverna samarbetar inom gruppen (Dymén, 2012). Dymén konstaterar att hennes informanter anser att för musikalisk utveckling behövs det tid, kontinuitet och kontakt. Vilket innebär tid med eleverna, kontinuitet i lektionerna och kontakt med deltagarna och deras familjer samt professionella musiker via andra typer av samlingar. El Sistema i Göteborg lägger stort fokus på att inkludera barnens familjer i verksamheten (Dymén, 2012). Gruppundervisning hjälper elever att känna social samhörighet, att lyssna på varandra och att samarbeta. Dymén påpekar dock även att i gruppundervisning kan det

vara svårt att se och tillfredsställa varje individs behov, dessutom kan elever i samma grupp utvecklas olika fort och därför vara på olika nivåer. Däremot får eleverna möjlighet att lära och hjälpa varandra vilket ger inspiration och eventuellt bättre utveckling (Dymén, 2012).

Musik är bra för människan och därför för samhället menar Johanson Dencker (2013). Genom musiken lär sig deltagarna i El Sistema att samarbeta och det skapar starkare sammanhållning (Johanson Dencker, 2013). Lindgren och Bergman (2014) kritiserar dock det västerländska antagandet att musik är bra för samhällets utveckling. De menar att ett musikaliskt projekt med samhällsutvecklande mål lätt kan bygga på förutfattade meningar om vad som är rätt och fel, bra och dåligt, fint och fult, med mera. Det finns en risk att projektet får en välgörenhetsliknande karaktär. Det är dock ingenting nytt i vårt samhälle att använda sig av musik för social utveckling. Folkbildningsprojekten i början av 1900-talet lade stor vikt vid att folket skulle ta del av den borgerliga musiken och kulturen (Lindgren & Bergman, 2014).

El Sistema använder sig utav folkmusik från hela världen samt improvisation och eget skapande, men det är ändå den västerländska klassiska musiken som är målet (Lindgren & Bergman, 2014). Barn- och ungdomsproducenten vid Göteborgs Symfoniorkester säger att de smyger in klassiska kända teman till en början, för att med tiden lära sig mer om klassisk musik och på så vis skolas barnen in till att spela västerländsk klassisk musik. Författarna skriver att den svenska musikundervisningen till stor del styrs av en marknadsliberal syn på vad för musik som bör användas. El Sistema skiljer sig då de har ett mer globalt utbud av musik i sin undervisning, vilket de menar bidrar till pluralism och kan ses som en del i El Sistemas demokratiska idé (Lindgren & Bergman, 2014).

Hjalmarsen (2014) menar att i El Sistema är musik ett medel för någonting annat. I många fall inom El Sistema anser författaren att målet verkar vara mötet i sig och social träning. Mötet mellan olika människor, kulturer och grupper. Det talas mindre om de musikaliska målen än om de sociala målen. Dock påpekar en av Hjalmarsens informanter att positiv social påverkan även kan ge stora musikaliska resultat. Författaren frågar sig därefter ifall El Sistema understryker synen på att musiken inte har ett egenvärde, utan att musiken har en nyttofunktion, där musik är ett medel för andra mål (Hjalmarsen, 2014).

Teorier om migration och integration

Genom alla tider och på alla platser har människor av olika anledningar flyttat sina hem. Sverige har en stor erfarenhet av både invandring och utvandring. Hur invandrare har bemötts har skiftat genom historien beroende på tid och ursprungskultur (Lidskog & Deniz, 2009). Det finns olika typer av migrationsmodeller. Jag kommer här nedan berätta kort om fyra teorier.

Assimilation

Assimilation innebär att migranterna genom kontakt, aktiviteter, ny kunskap och förebilder gradvis anpassar sig efter mottagarlandets befolkning (Olsson (red.), 2007). Assimilation innebär envägsanpassning, att minoritetsgrupper (så som migranter) lämnar sådant som sitt språk, sin kultur och sin identitet för att bli en del av majoritetssamhället (Castles, Haas & Miller, 2014). Om inte sådant som fördomar, diskriminering eller rasism förhindrar det så kommer migranterna efter en tid att börja identifiera sig med mottagarlandet. Migranternas anpassning kommer att leda till att djupare värde- eller maktkonflikter försvinner och migranterna har med tiden samma möjligheter som övrig befolkning i landet (Olsson (red.), 2007)

Assimilationsteorin bygger på idén att alla inom ett samhälle behöver dela gemensamma värderingar, moral och normer för att inte splittras. De nyanlända behöver anpassa sig för att bli så lika det sammanhang hen har kommit till. Forskning inom socialpsykologin har dock konstaterat att det är omöjligt att ge upp sin personliga identitet helt (Jönhill, 2012).

Integration

“Att integrera betyder att passa in” (Jönhill 2012, s 154). Det som skiljer mellan assimilation och *integration* är att inom integrationsidén tar samhället hänsyn till att anpassningsprocessen för en människa kräver tid och ömsesidig anpassning. Slutmålet, så som många regeringar ser på det, är att ge rum för olika kulturella uttryck, men att minoritetskulturerna fortfarande ska vävas in och anpassas till landets majoritetskultur, vilket kan tolkas som en långsammare och vänligare assimilationsprocess (Castles, Haas & Miller, 2014).

Efter någon eller några generationer har många invandrare assimilerat sig till majoritetssamhället. Många har då kvar en ”symbolisk etnicitet” där de fortfarande tar vara på förfädernas mat, kläder, fester och liknande, men är i övrigt integrerade i majoritetssamhället (Faist, Fauser & Reisenauer, 2014). En annan integrationsmöjlighet är att den migrerade gruppen blandas upp med mottagarlandets befolkning och de skapar tillsammans en ny homogen majoritetskultur där den etniska tillhörigheten med tiden spelat ut sin roll och de olika kulturerna blandats i en stor så kallad smältdegel. Det kan ta några generationer innan migranterna är helt förankrade i mottagarlandets kultur (Olsson (red.), 2007).

Transnationalism

Transnationella personer är knutna till två platser samtidigt och uppsöker situationer som förenar dessa två platser. Inom assimilationsteorin antas migranterna tappa sin kontakt med sitt ursprungsland ju längre tiden går (Faist, Fauser & Reisenauer, 2014). När vi byter land och kultur bär vi ändå med oss den kultur vi är uppväxta inom. Det kan ta lång tid att förstå sig på och acceptera en ny kultur. Banden till vår tidigare kultur kan växa sig starkare då detta blir en tydligare del av vår identitet och våra band och relationer till personer som delar samma kulturella bakgrund kan bli viktigare för oss (Lidskog & Deniz, 2009). Men det kan finnas många olika anledningar som ligger till grund för att en migrant fortsätter att ha stor kontakt med sitt ursprungsland även när de etablerat sig i ett nytt land. Tre typer av transnationalism som Faist, Fauser och Reisenauer (2014) tar upp i sin bok *Transnationell Migration* är:

Linjär transnationalism: De nyanlända migranterna håller stor kontakt med sitt ursprungsland och liv där. Detta genom att skicka pengar och resa dit när tillfälle ges. Denna transnationalism antas försvagas ju mer migranterna blir assimilerade i mottagarlandet.

Resursberoende transnationalism: På grund av att den ekonomiska situationen i början för många migranter är svag så minskar möjligheterna till kontakt med ursprungslandet. Detta kan bero på inget eller lågavlönat arbete. När migranternas ekonomiska situation med tiden blir bättre ökar de transnationella aktiviteterna, så som att skicka hem pengar och köpa resor till och från ursprungslandet.

Reaktiv transnationalism: När migranten får negativa erfarenheter i mottagarlandet, exempelvis genom marginalisering, diskriminering och/eller rasism ökar eventuellt behovet av bekräftelse och

status från ursprungslandet och önskan av transnationella sammanhang (Faist, Fauser & Reisenauer, 2014).

Faktorer som försvårar integration i mottagarlandet är ofta sådant som rasism, diskriminering och svåra förhållanden i mottagarlandet. Dessa faktorer förstärker migranternas vilja att utveckla samt bibehålla transnationella relationer. Transnationalism innebär inte per automatik segregering utan kan vara ett steg mot eller en typ av integration. Många migranter som bott länge i mottagarlandet och är väl integrerade är även framgångsrika i organiserade transnationella aktiviteter (Olsson (red.), 2007). Transnationella aktiviteter kan hjälpa migranterna att göra sig hemmastadda i mottagarlandet. Om assimilation innebär ensidig assimilering/anpassning kan transnationella aktiviteter vara mer attraktivt för migranterna än integration via assimilering (Olsson (red.) 2007; Faist, Fauser & Reisenauer, 2014).

Mångkulturalism

Mångkulturalism bygger på idén att ett samhälle mår bra av att vi kan vara jämlikar utan att dela samma kultur. Olika kulturer kan respektera varandra, lära av varandra och utvecklas genom kontakten med andra kulturer. Olika kulturer kan även ha utbyten av varandra utan att den ena kulturen behöver förminska eller utplåna den andra kulturen. Vår kulturella tillhörighet är en stor del av vår identitet som vi bör ha möjlighet att uttrycka (Lidskog & Deniz, 2009). Idén med mångkulturalism är att minoritets- och majoritetsgrupper kan leva sida vid sida i ett samhälle utan att behöva anpassa sig, med vissa krav på att alla grupper ska följa samhällets grundläggande ståndpunkter (Castles, Haas & Miller, 2014).

Minoriteter i olika sammanhang tenderar att bli tystade och tillintetgjorda av majoriteten. För att skapa ett mångkulturellt samhälle behövs det därför att samhället värnar om minoriteters rätt att finnas och uttrycka sig. Tanken är att i ett mångkulturellt samhälle måste majoriteten av samhället acceptera att ge plats åt minoritetskulturer samt värna om dessa kulturer för att stärka minoriteternas rätt att finnas på lika villkor i samhället (Castles, Haas & Miller, 2014). Detta kan bland annat göras genom bidrag till etniska och kulturella organisationer, hemspråksundervisning i skolan, tolk vid offentliga sammanhang och lagar mot etnisk diskriminering. När vi ständigt bemöter andra kulturer lär vi oss att respektera andra samt att känna sig trygga i sin egen kultur. Sverige utger sig för att vara ett mångkulturellt samhälle, men Sverige är segregerat och ger olika personer olika förutsättningar i livet (Lidskog & Deniz, 2009).

Nutida integrationshistoria

Fram till 1970-talet dominerade tanken på att nyanlända skulle assimileras in i det svenska samhället. Under 1970-talet så ändrades dock uppfattningen successivt och tanken på integrering växte sig stark. Under de senaste årtiondena har uttrycket *mångkulturalism* tagits i bruk. Ett samhälle som inte präglas av kulturell anpassning och stark integration har visat sig vara ett samhälle som ökar individens frihet och upprätthåller stabilitet. Mångfald och heterogenitet ger större möjligheter till att möta och hantera meningsskiljaktigheter vilket gör samhället starkare. Länder med stark integration/assimilation skapar krav på anpassning vilket kan leda till konflikter (Jönhill, 2012).

Frågan om mångkulturalism var stor i många länder under både 1970- och 1990-talet. Sedan 2000-talets början har fokus förändrats och debatten har gått från att handla om värdet av mångkultur och hur vi kan inkludera migranter i samhället till att handla om säkerhet för majoritetsbefolkningen och idén om en nationell identitet (Castles, Haas & Miller, 2014).

De länder där det är svårt att få medborgarskap och där migranterna enbart får temporära uppehållstillstånd har visat sig haft större svårigheter med diskriminering av nyanlända i landet. I de länder där migranterna snart får reda på att de får stanna och kan bli medborgare har majoritetsbefolkningen högre förväntningar på att migranterna ska bli en del av samhället. Även migranterna själva skapar högre förväntningar och framtidsplaner i det nya landet ifall de tidigt vet att de får stanna. Medan migranter som enbart tillfälligt får stanna inte har möjlighet att skapa framtidsplaner och se sig själva som en del av det samhälle där de befinner sig. Detta leder ofta till att migranterna isolerar sig från resten av samhället och lägger större vikt vid skillnaderna mellan dem och majoritetssamhället än likheterna. Bemötandet från myndigheter och medborgarprocessen för migranterna kan därför ha en stor inverkan på migranternas möjlighet att bli en del av samhället eller inte, rent socialt. Ytliga markörer, så som annan hudfärg eller andra religiösa symboler kan lätt skapa misstänksamhet och exkludering (Castles, Haas & Miller, 2014).

METOD

I det här avsnittet redogörs för den fenomenografiska metodansats som används i studien, de halvstrukturerade intervjuerna som används för att skapa studiens empiri, den fenomenografiska analysmodell som används för att på ett strukturerat sätt analysera studiens empiri. Avsnittet innehåller även en framställning av studiens genomförande och en beskrivning av den urvalsprocess som skett samt de etiska förhållningssätt som är viktiga för studiens genomförande.

Metodansats

Jag är ute efter att få en djupare uppfattning av mina informanternas tankar och förståelse av begreppet/fenomenet integration. Därför har jag valt att använda mig av en fenomenografisk metodansats.

Fenomenografi handlar om att beskriva personers förståelse av det specifika fenomen som studeras (Dahlgren & Johansson, 2015). En fenomenografisk metodansats försöker till stor del undersöka hur djup uppfattningen av fenomenet är hos informanten, genom att *beakta* hur många aspekter av fenomenet som informanten lyfter fram samt hur informanten relaterar mellan dessa olika aspekter. Det läggs mer fokus vid *variationer* i hur olika informanter uppfattar fenomenet, än likheter. Informanter kan uttrycka sig på väldigt olika sätt när de förmedlar sin förståelse, vilket kan leda till tolkningssvårigheter. Om andra informanter svarar på frågorna kommer troligtvis nya tankar om fenomenet att dyka upp. Det finns dock "ett begränsat antal sätt på vilka dessa företeelser kan uppfattas" (Dahlgren & Johansson, 2015). Forskaren kommer möta många olika uppfattningar angående ett fenomen, men det finns en gräns där uppfattningarna liknar varandra så pass att de snarare är variationer på samma uppfattning än separata uppfattningar. Inom fenomenografin kallas informanternas samlade uppfattning om fenomenet för "utfallsrum" (Dahlgren & Johansson, 2015).

Dahlgren och Johansson (2015) förklarar med ett exempel där frågan handlar om hur priset på en vetebulle sätts. Exemplet innehåller olika svar av olika djupgående karaktär. Genom författarnas kunskaper om marknadsekonomi avgör de vilket av svaren som ger den mest djupgående analysen. En mer djupgående analys *relaterar* olika aspekter av fenomenet till varandra. Det intressanta för forskaren är sedan på vilket sätt de olika svaren skiljer sig från varandra och varför (Dahlgren & Johansson, 2015). Att använda fenomenografi som metodansats underlättar arbetet i att skilja väsentligt från triviale material då analysprocessen är utformad för att hitta essensen av varje intervju. Detta sker genom att kategorisera in materialet i olika rubriker för att bättre uppfatta innebörden av materialet och på så sätt hitta liknande åsikter, även där situationen eller orden är olika (Dahlgren & Johansson, 2015).

Metod för dataskapande

Jag har använt mig av halvstrukturerade intervjuer för att samla in empirin. Inför en halvstrukturerad intervju förbereds ett fåtal vägledande frågor om fenomenet. Frågorna är formade för att ge informanten stort utrymme att förmedla sin uppfattning om fenomenet (Dahlgren & Johansson, 2015). Sedan kompletteras frågorna med spontana följdfrågor för att locka informanten till att ge en så fördjupad bild som möjligt. Det är viktigt att formulera frågorna så de är lämpade för denna typ av analys. Det är inte lämpligt att ställa frågor som är för rakt på fenomenet, informanten svarar då ofta inte med sin egen uppfattning och förståelse, utan försöker eventuellt återupprepa den uppfattning angående fenomenet som är rådande i samhället eller återberätta vad

informanten tidigare läst eller fått lära sig angående fenomenet (Dahlgren & Johansson, 2015). Att ställa frågor som är för rakt på sak gör det svårt att få informantens personliga förståelse eller uppfattning om fenomenet. Det är därför vanligt att ställa mer subtila frågor där frågan är invävd och dold för informanten, så kallad *projektion*: ”Detta innebär att forskaren så att säga bäddar in fenomenet som undersökningen gäller” (Dahlgren & Johansson, 2015, s.165). Frågor som "hur menar du?" och "kan du utveckla detta?" är bra för att få en djupare bild av informantens uppfattning. Även nickande, hummande och att med kroppsspråk visa uppskattning signalerar till informanten att forskaren lyssnar och väntar på att informanten ska fortsätta på sitt resonemang. Intervjuerna spelas ofta in auditivt för att sedan transkriberas och analyseras i sin helhet (Dahlgren & Johansson, 2015).

Här nedan kommer jag i korta drag redogöra för den fenomenografiska analysmodell jag har använt mig av:

Det första steget i den fenomenografiska analysmodellen är att efter genomförd intervju *bekanta* sig med materialet (Dahlgren & Johansson, 2015). Att skriv ut det transkriberade materialet på papper, läsa igenom materialet du i sin helhet flera gånger och skaffa sig en god uppfattning om vad materialet innehåller. Att föra anteckningar under tiden är ett bra sätt för att belysa de viktigaste delarna och citaten från intervjun (Dahlgren & Johansson, 2015).

Nästa steg är att *kondensera* bort de delar av materialet som för studien inte är relevant (Dahlgren & Johansson, 2015). Ett möjligt sätt är att klippa ut viktiga och representativa citat ur varje intervju. (Dahlgren & Johansson, 2015).

Nästa steg enligt Dahlgren och Johanssons (2015) fenomenografiska analysmodell är att *jämföra* citaten med varandra för att leta efter likheter och skillnader i de utvalda delarna. Fokus ligger vid att hitta skillnader och variationer i materialet och för att möjliggöra detta behövs även likheterna tydliggöras (Dahlgren & Johansson, 2015).

Härefter handlar det om att kategorisera in citaten i *grupperingar* (Dahlgren & Johansson, 2015). Detta kan göras genom att fysiskt lägga lappar med relaterade citat i samma hög för att skapa olika högar med citatgrupper.

Artikulera grupperna genom att fokusera på likheterna mellan citaten. Svårigheten i detta moment är att sätta upp gränser för hur stora skillnader bland citaten det får finnas inom samma grupp (Dahlgren & Johansson, 2015).

Namnge sedan varje grupp med korta och tydliga namn som fångar kärnan av citaten. Det gäller att sätta fingret på vad som är signifikant för varje grupp och namnge gruppen därefter (Dahlgren & Johansson, 2015).

Det kan krävas flera genomläsningar för att konstatera ifall de gjorda grupperingarna särskiljer sig nog eller ifall några grupper bör slås ihop (Dahlgren & Johansson, 2015). Detta kan ske genom att *kontrastera* citaten samt gruppnamnen mot varandra (Dahlgren & Johansson, 2015).

Sista steget handlar om att plocka ut de mest kärnfulla citaten som representerar den aktuella gruppens djupaste innebörd. Grupperna kan även kallas kategorier. Kategorierna tillsammans bildar ett *utfallsrum* (Dahlgren & Johansson, 2015). Den fenomenografiska analysmodellen avslutas med att jämföra och diskutera utfallsrummen mot tidigare forskning (Dahlgren & Johansson 2015).

Urvalsprocess

För att söka efter informanter gick jag in på El Sistemas hemsida för att läsa om vilka El Sistemaskolor som finns i landet. På hemsidan hittade jag främst mailadresser till olika verksamhetsledare/rektorer. Jag skickade där efter ut mail (bilaga 1) till några skolor på lämpligt geografiskt avstånd. I mailet skrev jag om mig själv, min uppsats och syftet med min forskning. Jag frågade även i mailet om mottagaren av mailet kunde sätta mig i kontakt med lämpliga informanter. De första skolorna jag hörde av mig till meddelade att de inte hade möjlighet att ställa upp på grund av tidsbrist. På första skolan som svarade positivt så meddelade mottagaren att hen kunde boka in tider för intervjuer åt mig med lämpliga informanter. Jag tackade för hjälpen och accepterade denna typ av urvalsprocess. På skola nummer två hade jag först kontakt med en person via kommunens växel och sedan med verksamhetsledaren på El Sistemaskolan. I kontakten med verksamhetsledaren fick jag tillåtelse att intervjua vederbörande samt en eller två pedagoger till, som verksamhetsledaren själv kontaktade. Även denna gång accepterade jag detta och tackade för hjälpen.

Jag förstår och är medveten om att då en person på en högre position i en organisation väljer ut vilka jag får prata med så kan jag inte veta hur relationerna mellan dem är och vad som var anledningen till att just dessa valdes ut. Då båda personerna jag hade kontakt med är verksamhetsledare och själva har valt ut vilka jag fick intervjua kan jag inte veta ifall informanterna valdes ut av någon viss avsikt eller inte. Ifall mina informanter vågade vara svara öppet mot mig eller ifall det fanns åsikter de ville dölja kan jag inte veta. På grund av geografiskt avstånd samt bristande kontakter accepterade jag som sagt denna urvalsprocess även om jag inser att detta möjligen kan ha påverkat mitt resultat och den information som mina informanter givit mig. Men då varje El Sistema-skolan enbart har några få anställda så förstod jag det som att urval skedde beroende på vilka lärare som hade tid den dagen jag var på besök.

På en av El Sistemaskolorna satte verksamhetsledaren mig i kontakt med två barn som ville ställa upp på intervju. Faktumet att jag själv inte valde ut vilka barn jag skulle intervjua, utan att verksamhetsledaren gjorde detta val åt mig kan påverka vilket resultat jag får fram, bland annat då barnen kände sig speciellt utvalda och ville gottgöra verksamhetsledaren för möjligheten genom att ge ett positivt intryck av El Sistema. Jag har dock ej använt mig av material från den intervjun i min studie.

Genomförande

Jag genomförde intervjuer på två stycken El Sistemaskolor i Mellansverige. De två skolorna hade varit verksamma mellan två till fyra år. Sammanlagt har jag använt mig av material från fem stycken intervjuer, av två verksamhetsledare och tre lärare. Jag genomförde även en intervju med två barn från den ena El Sistemaskolan. Men av forskningsetiska skäl (Vetenskapsrådet, 2011) samt obalans i mängden empiri från lärare och elever så valde jag att inte använda empiri från barnintervjun i mitt arbete.

Intervjufrågorna (bilaga 2) utformades utefter metodansatsens förutsättningar, genom att fokusera på fenomenet integration, men utan att ställa för raka frågor (Dahlgren & Johansson, 2015). Jag tog inspiration och utgick en del från El Sistema Sveriges hemsida, www.elsistema.se. Inledningsvis ombads informanten berätta om sig själv och hur det kom sig att hen jobbade inom El Sistema. Sedan fortsatte jag (oftast) med att säga ungefär följande: ”På El Sistemas hemsida står det ’när klyftorna ökar i samhället måste vi ta vara på de broar som finns’ Vad tänker du när du läser

detta?” (bilaga 2). Då metoden jag använder är halvstrukturerad intervju så använde jag mina intervjufrågor mer som riktlinjer, då jag till stor del anpassade mina frågor beroende på vad informanten berättade för mig (Dahlgren & Johansson, 2015). Jag ville att informanten delvis själv skulle kunna styra vad hen önskade säga mig, utan att vi kom för långt bort från ämnet. De flesta av mina frågor gick att ställa på ett eller annat sätt under intervjuerna, men även många andra frågor dök upp. En fråga som ofta kom på tal, som jag inte hade planerat in, var frågan om ”vi och dem” inom El Sistema. Finns det ett ”vi” och vilka är i så fall ”dem”?

När intervjuerna var genomförda började jag arbeta med att transkribera mina intervjuer. Jag lyssnade på en intervju i taget och skrev ordagrant ner vad som sades. Utöver ord fokuserade jag på att teckna ner pauser samt läten så som skratt, hummande och suckar. Pauser skrev jag ut i form av punkter och andra läten försökte jag återge i bokstavsform. Inskrivna i datorn gav jag varje intervju varsin teckenfärg, så texten blev exempelvis röd eller grön istället för svart, för att tydligt separera informanterna från varandra. Jag skrev ut intervjuerna i sin helhet på papper.

Efter transkriptionen av intervjuerna läste jag igenom intervjuerna ett flertal gånger tills jag kände mig *väl bekant* (Dahlgren & Johansson, 2015) med mitt material. Efter det började jag att stryka under med en penna de delar jag fann representativa för varje intervju, en intervju i taget. Efter några fler genomläsningar så klippte jag ut det understrukna materialet och *kondenserade* (Dahlgren & Johansson, 2015) bort övrigt material. Därefter började en lång process med att sortera citaten i högar efter likheter i innehållet. Processen skedde genom *jämförelse* (Dahlgren & Johansson, 2015) citaten emellan, citat med liknande innebörd sorterades i en grupp. Till en början gjorde jag en väldigt grov indelning i ett fåtal stora *grupper*. Sedan gick jag igenom varje grupp för sig för att hitta skillnader mellan citaten och för att bilda flera specifika och bättre *artikulerade* (Dahlgren & Johansson, 2015) grupper. Många av citaten vandrade mellan de olika grupperna och antalet grupper ökade. För att komma ihåg innehållet i varje grupp började jag att *ge namn* (Dahlgren & Johansson, 2015) åt grupperna. I detta stadie jämförde jag fortfarande citat mot varandra samt mot gruppnamnet. Många av grupperna slogs ihop och fick där efter nya gruppnamn. Rent praktiskt gick sorteringen till så att jag tog ett A4-papper och delade i två delar. Varje del vek jag på mitten för att kunna placera lappar med citat på inuti det vikta pappret. På varje vikt papper skrev jag gruppens namn. Flertalet gånger läste jag igenom alla citat samt sortera dem inbördes i grupperna efter hur lika de var. Under detta moment var jag tvungen att besluta hur stora skillnader det fick vara mellan de olika citaten inom varje grupp, vilket tog lång tid och många omflyttningar.

För att fördjupa min analys började jag om processen från början, men denna gång på datorn. Då jag inte hade material och plats nog att se mitt material klart och tydligt första gången, så tyckte jag det blev tydligare på datorn. Andra gången hade jag redan en väldigt god kännedom om mitt material och kunde därför gruppera mina citat på ett djupare sätt med mer eftertanke. Detta underlättade den *kontrastiva fasen* (Dahlgren & Johansson, 2015) i att få varje grupp exklusiv, där citaten enbart passar i en grupp under ett namn. När jag var nöjd med min sortering så valde jag ut de citat inom varje grupp som jag ansåg hade tydligast gestaltade kärnan i gruppen. Framför mig hade jag nu mitt *utfallsrum* (Dahlgren & Johansson, 2015), som jag sedan sammanfattade och analyserade. Jag jämför mitt *utfallsrum* mot tidigare forskning i mitt diskussionskapitel.

Etiskt förhållningssätt

Att följa en god forskningssed innebär att följa de etiska och moraliska regler som generellt gäller i alla delar och situationer i samhället. Detta är för att inte skada eller riskera att individer och

deras intressen far illa. Att vara öppen och ärlig med vad som har skett under forskningsarbetets gång, hur studiens empiri har uppkommit och under vilka omständigheter, är ett sätt att ge transparens i forskningsarbetet. Detta för att skapa tillit mellan forskare och läsare, att det inte finns gömda egenintressen eller särintressen i arbetet eller mörkanden av information som kan vara avgörande för forskningens trovärdighet. För att lyckas med detta krävs välstrukturerad dokumentation genom hela forskningsprocessen samt öppen redovisning kring vad, när och hur processen har ägt rum. Forskningen får inte gå ut över någon annan, den får inte skada eller bygga på stulet eller kopierat material från någon annans forskning. God forskningssed innebär även ett professionellt bemötande och rättvis bedömning mot andra forskare och deras arbete (Vetenskapsrådet, 2011).

Några specifika regler som alltid ska följas är: att alltid be om lov innan du utför en intervju (Vetenskapsrådet, 2011). Allt som sägs under intervjun är konfidentiellt, även namn på informanterna och platsen samt annat som kan avslöja informantens identitet. Innan varje intervju ska forskaren alltid be om lov att få spela in ljud eller film. När forskningsarbetet är ventilerat ska inspelningsfiler raderas (Vetenskapsrådet, 2011). Enligt Vetenskapsrådet (2011) ska alla informanter få information samt ta ställning till dessa etiska förhållningsregler både innan intervjun samt under intervjun.

Jag har haft ett etiskt förhållningssätt i min forskning genom att tydligt informera mina informanter om mina forskningsavsikter samt deras rättigheter. Allt material har behandlats konfidentiellt för att inte röja mina informanters identitet. Jag har även öppet redogjort för hela forskningskeendet under avsnittet genomförande samt behandlat den tidigare forskning jag använt mig av med respekt.

RESULTATREDOVISNING OCH ANALYS

Resultatet bygger på fem stycken intervjuer med lärare och verksamhetsledare inom El Sistema. Informanterna arbetar på två olika El Sistema-skolor i mellersta Sverige. Skolorna har varit verksamma från cirka två till fyra år. Båda skolorna är utskott från kulturskolan och har som mål att locka in El Sistema-eleverna till kulturskolan.

I materialet kallar jag mina informanter för lärare nr 1 till nr 5. Två av dessa, lärare nr 2 och lärare nr 4, är även verksamhetsledare.

Med hjälp av metodansatsen fenomenografi kategoriserade jag upp mitt material i sju kategorier: *språkligt lärande, identitetsutveckling för barnen, effekter för föräldrar och samhälle, barnens sociala sammanhang, för vem är El Sistema? Kulturskolan samt musik och varför musik*. Nedan kommer jag sammanfatta mina utvalda citat under varje kategori.

Språkligt lärande

Informanterna är eniga om att sång hjälper nyanlända barn att snabbare lära sig språket, då de lär sig att forma orden i sång.

Vi har ju märkt också att... vi träffar ju många nyanlända barn till exempel... som inte kan språket alls men som man ser ändå börjar kunna sjunga med i El Sistema sångerna och nästan på en gång (lärare nr 1).

Lärare nr 4 och 5 använder sig även av bilder för att förtydliga bland annat handlingen i låtar. För de som inte förstår språket så är bilderna lättare att förstå och då hänger barnen med i alla fall, anser lärare nr 4.

Men vi har ju barn som kommer direkt... som flykting, kommer in i gruppen, kan inte ett ord, men dom lär sig orden när dom sjunger och då anpassar inte vi det efter dom, så dom barnen får anpassa sig, dom kommer in i gruppen, dom är med och klappar (lärare nr 4).

Barnen härmar orden och kan utan att egentligen förstå orden sjunga med. På de sättet bekantar de sig med orden och lär sig språket (lärare nr 4).

Identitetsutveckling för barnen

Informanterna anser att barnen blir starkare och tryggare individer genom att utveckla en identitet med musiken och sitt instrument. Lärare nr 3 beskriver att de lugna och tysta eleverna kan ha lättare att visa upp sig med ett instrument och att de oroligare och stökigare eleverna blir tryggare samt utvecklar en personlighet och en identitet. Förhoppningen är att detta ska stärka individerna och ge dem en grundtrygghet och en självbild som säger att de är bra på någonting specifikt. Ett stort fokus hos alla informanterna är att lära barnen att lyssna och respektera varandra samt att både våga ta plats och vänta på sin tur. Informanterna berättar enigt för mig att med demokrati för dem syftar de på just att lyssna, ge och ta plats samt hur arbetet går till i en orkester, där alla är lika viktiga, men alla har olika roller och låter på olika sätt. Lärare nr 3 och nr 5 anser ordet demokrati som problematiskt då arbetet med en orkester inte innebär att man röstar om saker samt att orkestern har

en ledare som bestämmer. I demokratiarbetet anser lärare 2 och 3 att arbetet med jämlikhet även hör till. De menar att de jobbar mycket på att förmedla att alla har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter, oavsett kön, socioekonomisk situation, eller etnisk bakgrund.

Ett annat begrepp som lärare nr 1, 2 och 3 (som även används mycket på El Sistemas hemsida) är att *fostra* eleverna till goda samhällsmedborgare. Lärare nr 1, 2 och 3 menar att El Sistema kan fostra eleverna till goda samhällsmedborgare som då har större chans att klara sig bra i det svenska samhället. Lärare nr 3 förutspår att eleverna kommer att bli trygga individer, bra föreningsmänniskor, ha lärt sig att skapa en meningsfull fritid samt bidra till Sveriges kulturliv:

Och det tycker jag är lite målet med El Sistema, att vi ska kunna skapa personer, att vi ska kunna skapa goda medborgare. För att lära sig hur man beter sig socialt och lära sig hur man skapar sig en meningsfull fritid (Lärare nr 3).

El Sistema arbetar för att skapa en vi-känsla i grupperna (elsistema.se). Lärare nr 3 och 4 uttrycker att de vill att detta "vi" ska innefatta alla som spelar musik och främst de som spelar i en orkester eller sjunger i en kör, någonstans i Sverige eller världen. De vill dock inte att det ska bli ett för starkt "El Sistema-vi" då de vill att eleverna ska känna gemenskap och samhörighet med exempelvis kulturskolan. Förhoppningen är att eleverna ska lära känna både de som bor i sitt eget område och barn i andra områden via El Sistema och sedan även via kulturskolan. Lärare nr 4, men främst lärare nr 5 visar en oro för att detta "vi" ska bli kontraproduktivt och skapa en skiljelinje mellan El Sistema och kulturskolan, vilket inte alls är meningen:

Jag tänker att det kan vara ett sätt, dels att lära känna folk, asså kontakter mellan människor och då är ju musik liksom ett verktyg, att dom här barnen som är här, i den här åldern, kan träffa barn till exempel här en kilometer bort, här [namnet på en annan stadsdel] och umgås med dom. Sen när dom blir 14-15 och ska strula på stan, så känner dom varandra (Lärare nr 5).

Lärare nr 2 betonar att det handlar om glädje, att skratta och ha roligt tillsammans. Hen anser att om man har roligt och är glad så får man automatiskt livslust och livslust gör personer snälla.

Effekter för föräldrar och samhälle

Alla informanterna pratar om att skapa möten, både för barnen och för deras föräldrar. De hoppas att föräldrarna ska sätta sig bredvid varandra under Vänstayträffarna, börja prata och med tiden lära känna varandra. Förhoppningen är att även föräldrarna ska känna att de är en del av ett sammanhang och därav känna samhörighet. Det kan vara en väg in i det svenska samhället och ett sätt att visa att "så här gör vi liksom" (lärare nr 1). Lärare nr 1 påpekar även att allt som är främmande tenderar att vara konstigt, så om folk från olika kulturer träffas mer så blir det mer naturligt, mindre okänt och mindre konstigt. Alla lärare uttrycker ett stort engagemang för att lära känna föräldrarna. Även att föräldrarna ska känna glädje och gemenskap och delaktighet när de kommer till Vänstay eller andra El Sistematräffar.

Lärare nr 2 säger att hen känner sig som en lots och hoppas att El Sistema kan skapa fler lotsar. Hen syftar på att hen har hjälpt familjerna med olika saker utanför lektionstid. Bland annat att få kontakt med kulturskolan i en annan stad när en familj flyttat och hen försöker för tillfället hjälpa en förälder att få jobb. Lärare nr 5 berättar att hen även är en plattform där föräldrarna kan få kontakt med exempelvis myndighetspersoner, då dessa myndighetspersoner ibland blir inbjudna till

El Sistema-träffar. Hen tror att det kan vara ett steg in i ”myndighetssverige” där de kan få hjälp med bland annat blanketter och bidrag.

Alla lärarna tar även upp att de genom att ha aktiviteter och konserter inne i staden och på andra platser utanför det lokala området hjälper föräldrar och barn att se och bekanta sig med nya områden. Lärarna säger att familjerna inom El Sistema mest befinner sig i det området där de bor.

Lärare nr 2 påpekar att hen egentligen inte vet hur El Sistema påverkar området där de håller till. Både lärare nr 3 och 4 visar en förhoppning om att folk i området känner sig stolta när de ser barn från deras område uppträda. Sådär berättar lärare nr 4 om när barnen uppträdde på en lokal tillställning:

Det kom jättemånga barn och föräldrar och då blir det att man är en del av... det här samhället, så jag tror vi kan påverka, att vi ska känna att vi är stolta och att vi är delaktiga, där det är ju det som är grejen för dom här som kommer, att dom känner ingen delaktighet. Och det här är ju en sak, jag är delaktig i El Sistema (lärare nr 4).

Lärare nr 5 pratar också om vikten av att minska klyftorna i samhället och stärka känslan av att alla är en viktig del av samhället och ”även dom inom mångfalden vet om sina demokratiska rättigheter” (lärare nr 5).

Barnens sociala sammanhang

Flera av informanterna talar om en problematik angående att det verkar finnas rangordningssystem inom de grupper som har flyttat till Sverige. Beroende på var de kommer ifrån så har de högre eller lägre status. Det finns även en problematik i att vissa etniska flyktinggrupper kan ha flytt från en annan etnisk grupp i sitt hemland, men i Sverige stöter de samman. I de flyktingtäta områdena i båda städerna som jag besökte är det väldigt uppdelat mellan var de olika flyktinggrupperna bor. För familjerna i El Sistema kan exempelvis religion spela stor roll i andra sammanhang, men på lektionen så spelar alla deltagarna tillsammans som jämlika.

Föräldrarna känner ju inte varandra och de kommer från olika kulturer, och det kan vara någon kultur man har flytt ifrån, så det kan ju finnas spänningar, men vi känner ju inte av det utan fokus är ju barnen... och barnen är ju tillsammans oavsett vilken kultur de kommer ifrån (lärare nr 4).

Lärare nr 2 och 3 tar upp att dessa barn kan ha en annan syn på tjejer och killar. Att de lär sig hemma att det är mannen som bestämmer. Lärare 2 och 3 vill belysa att detta är någonting som de jobbar med på lektionerna, att vi alla är lika och har samma rättigheter och möjligheter oavsett kön eller etnisk bakgrund. Vissa föräldrar gillar inte detta och visar det exempelvis när lärare nr 2 har ringt hem till föräldrarna.

Lärare nr 3 tror att barnen i området där El Sistema håller till har större risk att hamna i bråk och stök när de blir äldre, men genom att plantera ett starkt fritidsintresse hos eleverna så hoppas hen kunna förhindra detta.

Lärare nr 3 resonerar runt påståendet att om de nyanlända anpassar sig för mycket efter det svenska samhället så försvinner mångfalden. Hen tror inte att eleverna inom El Sistema behöver ändra sig så att mångfalden försvinner då El Sistema inte nonchalerar deras musik eller kultur. Men hen tror

att de ändå behöver lära sig hur det svenska samhället fungerar och att de ska lära sig att kunna anpassa sig efter situationen. Hen tror att individen stärks genom El Sistema.

När lärare nr 4 var med och startade upp El Sistema i staden där hen befinner sig så sa förskolans pedagoger som de samarbetar med att de inte skulle räkna med att föräldrarna kommer på Vänstay och andra tillfällen. Men detta visade sig vara helt fel då de brukar ha mellan 120-150 personer på deras Vänstay-träffar.

För vem är El Sistema?

Lärarna uttrycker att El Sistema är för de barn som kulturskolan av olika skäl inte annars når, de barn vars föräldrar inte anmäler dem till kulturskolan. Lärare nr 2 säger att det kan vara nyanlända, nysvenskar, arbetarklass, svenskar med låg status och de som bor i områden som traditionellt sett inte söker sig till kulturskolan. Lärare nr 5 säger att det är för barn vars föräldrar inte gör medvetna val åt sina barn, som att anmäla dem till en fritidsaktivitet. Lärarna på båda de skolorna som jag besökte konstaterar att det finns väldigt få "helsvenskar" som medverkar i El Sistemaverksamheten.

Men så var vi ju väldigt mycket olika kulturer som möts... mm... ja det är väldigt stor spridning skulle jag vilja säga, och så är det några svenskar också, som är med faktiskt, helsvenskar. Men det är inte så många procent faktiskt (lärare nr 1).

Lärare nr 3 konstaterar att barnen speglar det området där de befinner sig, men hen tror inte att detta påverkar på något sätt. Båda skolorna vill dock få in fler "svenskar" och en större blandning inom El Sistema.

Jag vill ju ha liksom hela, ett litet snitt på hela samhället, det vore ju det bästa. Men så är det ju politiska poäng i det också såklart. Det handlar ju om att satsa på områden som av olika anledningar är utsatta (lärare nr 5).

Båda skolorna planerar att utöka verksamheten till ännu en skola i varje stad. Båda städerna planerar att utöka till skolor med mer svenskar eller mer blandning. Den ena staden vill utöka verksamheten till att även innefatta en annan skola inom samma rektorsområde men med barn från ett villaområde. Den andra staden planerar att utöka till ett blandat område där det både finns invandrare, nysvenskar, svensk arbetarklass och medelklass. Båda skolorna vill alltså att undervisningen innefattar fler "helsvenskar" (läraren nr 1) i framtiden.

Kulturskolan

Målet på båda de skolorna jag besökte är att när åldern är inne för El Sistema-eleverna så ska de börja på kulturskolan. Dock har kulturskolan en terminsavgift, medan El Sistema är gratis, vilket Lärare nr 1 påpekar att detta kan bli ett problem som politikerna måste lösa. Ännu är båda El Sistema-skolornas elever för unga för att börja på kulturskolan.

Dagen efter mitt besök på den ena skolan så skulle de ha en Vänstayträff. Denna Vänstay var dock lite speciell då de för första gången skulle hålla till i kulturskolans lokaler. Anledningen till detta fick jag höra av Lärare nr 3 att det var för att både elever och föräldrar skulle lära sig att hitta till skolan samt lära känna lokalerna. En orkester från kulturskolan skulle även medverka under denna

Vänstay. Hen resonerade att ifall eleven redan känner sig lite trygg med sitt instrument, känner till lokalerna och har träffat andra elever som redan går på kulturskolan så är steget till att själv börja mindre än ifall allt är nytt och första gången.

Flera lärare påpekar att El Sistema inte är första eller enda projektet via kulturskolan som genom tiden har startat klassorkestrar och varit ute på skolor och spelat med elever. El Sistema i sig är inte på något sätt frälsande. Däremot så klingar El Sistema bra i tiden och i öronen hos politiker, vilket gör det ekonomiskt lättare menar Lärare nr 5. Dessutom är El Sistema globalt och en del av en världsrörelse. Bland annat kan barnen när de blir äldre åka på side by side-läger i Göteborg.

När dom blir lite större i åk 2-3 att dom kanske börjar spela orkester och så ska dom... så ska vi försöka fösa ihop dom med kulturskolans orkester och så träffar dom barnen, kanske åker iväg på ett läger som Side By Side i Göteborg, jag tror att det bygger broar till att se, ja men vi är en del av en världsrörelse. Utan att det blir någonting religiöst över det, utan man är en del av något större, det är ju det (Lärare nr 4).

I vissa kommuner har kulturskolan lagts ner när El Sistema startat, men det är enligt mina informanter inte alls tanken, då El Sistema är ett komplement till kulturskolan. Lärare nr 5 betonar att den politiska kraft som just nu ligger i namnet El Sistema. Hen påpekade att i staden där hen jobbar så får kulturskolan hot om nedskärningar med regelbundna mellanrum men nu så ”pumpar man ju in pengar i El Sistema istället” (lärare nr 5).

Musiken och varför musik

Samtliga lärare uttrycker att musiken är ett medel för personlig utveckling på olika sätt och att få eleverna att växa och känna en styrka i sitt musicerande.

Musik är en så klockrent... i och med att det är språklöst och... det är glädje... det är demokratibyggnad. Det är inkluderande och det är också lite... eh, man får kämpa lite... för att det ska bli nått också, det är inte bara att servera liksom, det är inte bara curling. Då man får kämpa lite för att det ska va så... och det är härlig känsla då när det funkar sen när man har kämpat lite (Lärare nr 2).

Genom musiken kan människor mötas och känna gemenskap, oavsett språk, vilket alla lärarna kan enas kring. Alla föräldrar månar om sina barn och när de får se sina barn spela och göra andra roliga saker så blir även föräldern glad och det bildas en positiv stämning, berättar lärare nr 1.

Genom att man spelar ihop så spelar det ingen roll ifall du kommer från Somalia eller från Syrien eller från Sverige...ehh...för det är där som broarna finns. Genom att vi har ett gemensamt språk, vi kan lyssna på en gemensam ledare och vi har ett mål med det och det är att det ska låta så bra som möjligt och då måste man samarbeta annars blir det inget bra (Lärare nr 3).

Många av lärarna tycker att musiken i sig har fostrande och demokratiska egenskaper då eleverna behöver lära sig att lyssna, vänta på sin tur, ta plats, ge plats och samarbeta när de spelar i en orkester eller sjunger i en kör. Lärare nr 2 påpekar även att det naturligt är en typ av mångfald i en orkester. Flera olika instrument som spelar olika saker i olika tonlägen och med olika klang. Alla dessa instrument måste lära sig att samarbeta och respektera varandra.

Lärare nr 5 så påpekar flera gånger varför hen anser musiken vara bättre än sport på grund av att:

Musiken är så himla otvungen på något sätt, det är ingen tävling och det är ingen som åker ur, det är ingen som förlorar. Så jämför man med idrottens värld så är ju musik mycket bättre, tycker jag, för att det

är ingen som förlorar. Vist kan det vara lite tävling mellan typ trumpetare, vem som spelar högst och man kan alltid bedöma varandra och vem som får sjunga solo och så vidare, men om man tänker som huvudgrejen med El Sistema, med kör och orkester då är ju alla med (lärare nr 5).

Angående genre på musiken så är det inte ett samtalsämne som kom upp i alla intervjuer. Lärare nr 3 är tydlig med att det är viktigt att visa att "deras" (barnens) musik är lika viktig som "vår" musik (västerländsk musik). Dock säger hen att det är vår musik som lärarna kan så då får eleverna själva lära ut sin musik, vilket kan bidra till både demokrati och mångfald.

Det finns ju ingenting som säger att bara för att dom är i Sverige nu så ska allting vara på svenska. Ja menar vi måste ju också påvisa att deras musik är lika viktig som våran musik (lärare nr 3).

Lärare nr 4 anser också att de vill använda sig av barnens musik, men hen poängterar att det är västerländsk klassisk musik som hen kan och är utbildad inom. Hen vill värna om den västerländskt klassiska musiken för att den inte ska försvinna och bryta stigma runt att västerländsk klassisk musik har en klasstillhörighet utan musiken är för alla. Lärare nr 4 vill att musiken i El Sistema ska komplettera den musik eleverna hör på radio och TV. Det är inte några elever som bett att få spela radiomusik heller, utan "när vi spelar lugna låtar i moll så älskar eleverna det" säger lärare nr 4.

Sammanfattande analys

Uppsatsens frågeställningar handlar om vad integration innebär för informanterna, hur integration tar sig uttryck i El Sistemas verksamhet samt hur mina informanter anser att El Sistema kan påverka samhället med ett integrationssyfte.

Med hjälp av metodansatsen har jag kommit fram till två *utfallsrum* (Dahlgren & Johansson, 2015). *Mänsklig utveckling och samhällsutveckling* samt *Kulturskolan och musiken*. Utfallsrummen sammanfattar det som informanterna anser vara kärnorna i El Sistemas integrationsarbete. Integration för mina informanter innebär mänsklig utveckling som leder till samhällsutveckling. Integration sker, enligt mina informanter, genom möten. Möten med andra människor samt platser och situationer som utvecklar deltagarna och deras familjer till goda samhällsmedborgare med större kunskaper om hur det svenska samhället fungerar. Integration har, enligt informanterna, en stark koppling till demokrati och jämlikhet då de öppnar upp för att se alla människor som jämlika individer med samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Informanterna ger olika exempel på hur El Sistema som ett integrationsprojekt ger möjligheter till nya erfarenheter, nya kunskaper och nya möten. Det är genom dessa erfarenheter, kunskaper och möten som begreppet integration tar form inom verksamheten. Integrationsbegreppet kan inte särskiljas från de andra delarna av verksamheten, framförallt inte ifrån övriga frågor angående det sociala arbetet. I resultatredovisningen finns det bland annat exempel på hur begreppet jämlikhet hänger ihop med begreppet integration då båda syftar till mänsklig utveckling. Dessutom har båda begreppen gemensamma nämnare så som respekt och att behandla alla etniciteter lika.

Informanterna menar att följande delar inom El Sistemas verksamhet främjar integration:

- Deltagarna inom El Sistema får möjlighet till fritidsaktiviteter de annars eventuellt inte skulle varit en del av.

- Lektionsplaneringarna belyser att alla har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett etnisk bakgrund.
- Verksamheten bygger på aktiviteter där språket inte är i centrum men ändå bidrar till språklig utveckling.
- Inom verksamheten sker ett demokrati- och fostransarbete som leder till starka och självsäkra individer.
- Inom verksamhetens aktiviteter introduceras nya platser för familjerna så de känner sig bekanta med flera delar av staden.
- Familjerna får tillgång till en samlingspunkt där de kan mötas över etniska gränser.
- El Sistema kan finnas till som en länk mellan familjerna och andra delar i samhället.

Förhoppningen hos El Sistemapedagogerna är att genom personlig utveckling skapas även en samhällsutveckling. Utöver den tanken så bör El Sistema fungera som en koppling mellan familjer och resten av samhället genom att med kontakter och erfarenheter hjälpa till med sådant som att hitta jobb och få kontakt med myndigheter. Deltagarna lär sig hur fritidsaktiviteter och föreningar fungerar vilket skapar kompetenta föreningsmänniskor.

När El Sistema uppträder i området där deltagarna bor så kan hela området känna stolthet över att det är områdets barn som musicerar. Därigenom känner sig deltagarna delaktiga i någonting som ger värde och en meningsfull vardag.

DISKUSSION

Syftet med studien är att undersöka hur El Sistema fungerar som integrationsprojekt för deltagarna, deras familjer och för samhället. Diskussionen utgår från de utfallsrum jag presenterat under rubriken analys, *Mänsklig utveckling och samhällsutveckling* samt *Kulturskolan och musiken*. I diskussionen använder jag mig av den tidigare forskning jag presenterat under rubriken *Tidigare forskning och bakgrund* samt empiri från studiens informanter. I den avslutande rubriken tar jag upp hur ett större fokus på barnens socioekonomiska situation kan förändra El Sistemas verksamhet.

Mänsklig utveckling och samhällsutveckling

I resultatredovisningen och analysen har jag konstaterat att enligt studiens informanter handlar integration om mänsklig utveckling och genom det sker samhällsutveckling. Integrationsarbetet är inkluderat i det övriga arbetet inom El Sistema och därför starkt sammansvetsat med bland annat demokratiarbete och jämlikhetsarbete. Det finns olika sätt att använda ordet demokrati (NE 2016 [demokrati]). Begreppet demokrati kan användas för att beskriva ett sätt att leva, där alla är jämlika, fria, hjälpsamma samt visar respekt och hänsyn mot andra (NE 2016 [demokrati]). Även ordet jämlikhet används på olika sätt beroende på person, plats och situation (NE 2016 [jämlikhet]). Jämlikhet innefattar många olika aspekter så som jämlikhet mellan människor, religioner, naturrättsliga föreställningar med mera (NE 2016 [jämlikhet]). Integration sker genom möten och nya kunskaper samt ett socialt arbete som leder till tryggare och starkare människor som visar respekt och tolerans inför varandra (Castles, Haas & Miller, 2014).

El Sistema använder begreppet *fostran* inom verksamheten (El Sistema Sverige, 2014c och Lindgren & Bergman 2014). Fostran betyder följande: ”fortlöpande påverka (barn) i riktning mot större mognad och önskvärt socialt beteende” (NE, 2016 [fostran]). Att styra barnen mot ett önskvärt beteende kan ses som en maktutövande mot deltagarna då det styr deltagarnas handlande och tal (Lindgren & Bergman, 2014). Även då målet är att fostra till trygga och starka demokratiska medborgare så sker det eventuellt efter hur samhället anser det lämpligt att bete sig. Denna bild stämmer in på vad Castles, Haas & Miller (2014) samt Olsson (red.) (2007) skriver om integration, där syftet är att assimilera de som kommer nya i samhällets stora drag, men ändå värna om att de som kommer får behålla sin kultur, tradition och annan symbolik och personliga uttryck.

Jag uppfattar arbetet med demokrati som viktigt för mina informanter och för El Sistema Sverige (El Sistema Sverige, 2014c). El Sistema Sverige jobbar i stor utsträckning mot segregerade områden med många invandrare. Kopplingen mellan demokrati och att arbeta med just gruppen invandrare har inte jag hittat någon direkt förklaring till, varken på El Sistemas hemsida eller via mina informanter. Från båda källorna förstår jag dock att de tycker att demokratiarbete är viktigt, men jag förstår inte ifall de anser att den här gruppen, har större behov av demokratiarbete än andra grupper av barn? Eller ifall de anser att alla fritidsaktiviteter bör syssla med demokratiarbete? Eller om deltagarna bara får mer demokratiarbete som en bonus? Att jobba extra med demokratiarbete tror jag skulle stärka kommunikationsförmågan mellan olika grupper i samhället samt underlätta jämlikhetsarbetet. Detta i sin tur kan leda till ett mer välfungerande och öppnare samhälle (Lidskog & Deniz, 2009). Dock tror inte jag att barn från invandrantäta områden behöver demokratiarbete

mer än vad barn med etniskt svensk bakgrund behöver. Jag menar att alla i ett samhälle är en del av och upprätthåller de strukturer som finns.

Hur kommer det sig att El Sistema fokuserar så mycket på demokrati? Är det fördomar om att invandrare inte kan uppfostra sina barn demokratiskt som ligger i grunden, eller är det enbart tanken att demokrati är viktigt och att El Sistema därför skulle haft det som mål oavsett målgrupp? Det är stor skillnad på att ha demokrati och fostran som mål eller att få demokratiarbete på köpet inom musikundervisningen, då dessa moment enligt informanterna spontant tränas inom formen för orkesterspel, gruppspel och körsång. Då demokratiarbetet anses vara en naturlig del av musikundervisningen kanske det inte är ett mål i sig utan en positiv bieffekt som lärarna hade valt att lägga stort fokus på oavsett målgruppens etnicitet. På El Sistema Sveriges hemsida (El Sistema Sverige, 2014c) läggs det dock så pass mycket fokus på demokratiarbete och fostran att jag inte förstår det som att detta är en bisak, utan faktiskt ett medvetet fokus. Varken invandrare eller svenskar är en homogen grupp. Oavsett situation som de nyanlända invandrade har i Sverige så kommer de från alla olika socioekonomiska situationer, politiska och moraliska åsikter, goda och dåliga familjeförhållanden och så vidare, precis som svenskar gör. Ingen av dessa grupper kan därför dras över en kam och bör inte behandlas eller ses som en homogen grupp. Det uppfattas därför enligt mig fördomsfullt att tänka att det är bra att arbeta extra med demokrati och fostran inom El Sistema på grund av att det är många invandrare inom organisationen. Ifall demokrati och fostran kommer in i arbetet som en extra bonus för att lärarna själva tycker det är viktigt, oavsett om deltagarna är invandrare eller inte, då blir det enligt mig inte fördomsfullt utan en möjlighet att ge mer av det som är viktigt i samhället, oavsett tidigare förkunskaper hos deltagarna. Dock kan synen på att fostran och demokrati kommer naturligt inom musikundervisningen lätt spå på rådande hegemonier angående vad som är rätt och fel, bra och dåligt gällande just fostran och demokrati (Lindgren & Bergman, 2014).

El Sistema vill ge familjerna en möjlighet att känna sig delaktiga i ett sammanhang och där igenom känna sig som en del av samhället (El Sistema Sverige, 2014c). Personerna som deltar i El Sistema speglar de områden där deltagarna bor och där El Sistemalektionerna ges. Känner verkligen deltagarna mer samhörighet med samhället genom ett sammanhang där svenskar inte ingår? Finns det inte risk att de snarare känner sig mer segregerade när de erbjuds exklusiva fritidsaktiviteter där de enbart träffar andra invandrare? Johanson Dencker (2013) uttrycker en undran över ifall bostadsområdena där El Sistema håller till kan bli utpekade som "problemområden" genom El Sistemas närvaro och att det kan leda till att de boende i området börjar se sig själva som ett problem för samhället. En grupp med enbart invandrare behöver dock inte vara av ondo då personer kan stärkas av att träffa andra i samma situation och som delar vissa erfarenheter (Olsson (red.), 2007; Faist, Fauser & Reisenauer, 2014).

Problematiken som gäller deltagarnas kulturella bakgrunder speglar att etniska grupper som flytt ibland har flytt från andra etniska grupper. När dessa grupper möts inom El Sistema så skapas, enligt studiens informanter, ett rangordningssystem bland de olika etniciteterna. Det är inte enligt ovanstående informanter, alla etniska grupper som frivilligt umgås. Barnen och El Sistema fungerar som en samlingspunkt för alla dessa etniciteter, men frågan är hur mycket samhörighet egentligen familjerna känner? Att sitta i samma publik och att fika i samma sal, leder det till att personer från olika etniska grupper börjar prata med varandra? Det är dock troligare att när folks träffas upprepade gånger så utvecklas acceptans och kontakter lättare än om folk aldrig ses. Kan samhället tjäna på att invandrare skapar starkare band till varandra? En effekt är att de kan känna stöd i

gemensamma erfarenheter som kanske även kan leda till att deras påverkan som minoritetsgrupp stärks då de kan skapa en starkare politisk röst om de gemensamma frågor som rör invandrare i Sverige. En av uppgifterna ett mångkulturellt samhälle har är att värna, lyssna på och värdesätta minoriteter och deras rättigheter (Lidskog och Deniz, 2009). Men är det inte då risk att det skapar en djupare uppdelning mellan majoritets- och minoritetsgrupper så som svenskar och invandrare? Jag tror inte att det nödvändigtvis behöver göra det om olika grupperingar är en del i en helhet, men ifall möten mellan majoritet- och minoritetsgrupper aldrig sker så tror jag inte heller att de skapar förståelse och respekt för varandra då de förblir främlingar.

Kulturskolan och Musiken

Ett stort fokus ligger på att lära deltagarna västerländsk klassisk musik (El Sistema Sverige, 2014c; Lindgren & Bergman, 2014) I uppdelningen av ”deras” och ”vår” musik så är det därför ett större fokus på ”vår” musik än på deras, då ”deras” musik tas med som någonting extra där barnen själva till stor del måste ta ansvar för att ”deras” musik blir representerad. Även om ”vår” musik inte är mer värd än ”deras” så visar helhetsbilden från mina informanter att ”deras” musik inte får lika stort utrymme som ”vår” musik, bland annat då lärarna inte vet hur de ska undervisa ”deras” musik. Då El Sistema har deltagare med ursprung i många olika länder och kulturer så är inte heller ”deras” musik en viss homogen musikstil eller genre. Musik är en stor del av vår identitet och öppnar dörrar mot inkludering i olika sammanhang (Hofvander Trulson, 2010). Det är viktigt att öppna upp dörrarna mot klassisk musik då det är en genre som är stor och ger framtida musikaliska möjligheter, så som att fortsätta spela i orkestrar eller att sjunga i kör. Att omedvetet ge mindre status till andra stilar kan på samma sätt stänga dörrar till andra sammanhang. Vad händer ifall deltagarna känner att ”deras” musik bli nedvärderad, vilka dörrar stängs då? Ifall lärarna medvetet arbetar för att ge status åt all möjlig musik behålls förhoppningsvis dessa dörrar öppna även ifall lärarna inte kan undervisa i alla genrer. Till kommande anställningar kunde det dock vara en idé att försöka anställa en lärare med kunskap inom andra stilar än västerländsk musik, för att kunna ge mer vikt till fler genrer som kan vara bekanta för deltagarna.

Den socioekonomiska aspekten kan vara avgörande för varför invandrare deltar i mindre utsträckning inom kulturskolans verksamhet (Johanson Dencker, 2013). El Sistema vill fånga upp de grupper som nu inte deltar i kulturskolan (El Sistema Sverige, 2016) och gör detta med ett stort fokus på de sociala vinningar som deras deltagare samt samhället kan gagnas av genom El Sistema (Hjalmarsson, 2014; Lindgren & Bergman, 2014). Att använda musik för sociala vinningar kan dock leda till bekräftande av rådande hegemonier angående sociala beteenden (Lindgren & Bergman, 2014). Att invandrare anpassas efter rådande hegemonier kallas assimilation (Castles, Haas & Miller, 2014; Olsson (red.), 2007). När olika kulturer kan bo, leva, lära och utvecklas tillsammans, utan att minoritetsgrupper behöver anpassa sig efter majoriteten, så kallas det mångkulturalism (Lidskog & Deniz 2009). I ett mångkulturellt samhälle värnas och skyddas minoriteter för att inte bli tystade av majoritetssamhället (Lidskog & Deniz, 2009).

El Sistemans deltagare samt deras familjer får möta det svenska samhället, dels genom möten med olika fysiska platser, dels genom personer som bott en längre tid eller hela sina liv i Sverige. Båda skolorna jag besökte hade enligt studiens informanter en hög andel första- och/eller andra generationens invandrare. Det finns därför inte många fler ”svenskar” att möta än lärarna och de som bjuds in vid enstaka tillfällen. Informanter från båda de skolorna som jag besökte berättade att de har planer på att utöka El Sistemans verksamhet till områden där det bor fler svenskfödda familjer med en starkare socioekonomisk situation.

Då El Sistema i första hand handlar om att ge musik och kultur till grupper som inte har en självklar plats på kulturskolan och i samhället så blir det komplicerat om hälften av tiden och resurserna ska gå till barn och familjer som är en självklar del av kulturskolan och samhället. Att de svenska barnen då skulle vara med i El Sistema för att invandrabarnen med familjer ska få träffa svenska barn och deras familjer innebär att alla barn inom El Sistema inte skulle vara där av samma anledning och kanske då inte heller på samma villkor.

Johanson Dencker (2013) anser att El Sistema behövs även i rikare områden för att stärka kontakten och relationerna mellan olika samhällsgrupper. Medelklassen med etniskt svenskar är en målgrupp som kulturskolan når väl idag (Hofvander Trulsson, 2010), ändå vill båda El Sistemaskolorna och Johanson Dencker få in flera deltagare från svensk medelklass i verksamheten. Detta för att skapa möten, men då El Sistema främst är till för de elever som kulturskolan annars inte når, så blir min fråga, ifall dessa medelklasssvenskar ska vara med för de barnens skull som har annan etnisk bakgrund, så de ska få en möjlighet till möten och kontakter med så kallat svenskar, eller för sin egen skull? Om fokus är barnen med annan etnisk bakgrund är det då för att vinningen med möten för dem ses som större än för de svenska barnen, då svensken är norm? Anses vägen till integration vara mer invandrarnas ansvar än svenskarnas? Ifall det är fallet, ska de invandrade barnen träffa svenskar för att genom kontakten med svenskar lättare assimilera (Olsson (red.), 2007; Castles, Haas & Miller, 2014) sig till samhället?

Socioekonomisk situation, invandring och kulturskolan

Johanson Dencker (2013) skriver att det inte är invandringen i sig som skapar utanförskap, utan majoriteten av invandrarnas socioekonomiska situation. Det är alltså enligt Johanson Dencker (2013) fattigdom och dålig ekonomi som är största orsaken till utanförskap. Enligt Rädda Barnens hemsida (Rädda Barnen u.å.) lever tolv procent av Sveriges barn i fattigdom. Enligt Hofvander Trulsson (2010) så är socioekonomiskt svaga familjer inte representerade på kulturskolan. I Venezuela startade El Sistema för att fånga upp fattiga barn och ge dem bättre framtidsmöjligheter (El Sistema Sverige, 2014a). Hur kommer det sig att El Sistema Sverige främst riktat in sig på invandrargrupper och inte fattigdom? Lever Sverige i en tro att här finns det inga fattiga barn bara för att det inte finns barn som svälter? Är det en politiskt mindre slagkraftig fråga och därför inte lika attraktiv? Mina informanter bekräftar att det är få så kallade svenska deltagare inom El Sistema, vilket speglar området där de håller till. Antagligen bor då inte någon större del fattiga svenskar i det området, utan de bor någon annan stans, eller så når El Sistema inte de svenskar som bor i området. Att fokusera i förstahand på fattigdom inom El Sistema istället för på invandrargrupper skulle fortfarande få in en målgrupp på kulturskolan som nu inte deltar, en målgrupp innehållande både invandrare och svenskar, en målgrupp som är exkluderade från många delar av samhället och som inte har samma möjlighet som andra. Ett fokus på socioekonomiskt svaga barn är ett fokus som underlättar för att göra färre snedsteg angående fördomar och generaliseringar om invandrare. Ifall El Sistema ska arbeta för att få in fler svenskar i organisationen kan det vara en god idé att försöka fånga upp barn från mindre väletablerade familjer och på så sätt skapa en större mångfald samt en arena för demokrati och jämlikhet. De barn som fortsätter till kulturskolans verksamhet kommer då att träffa på och beblandas med barn från andra delar av staden och andra sociokulturella förhållanden. El Sistema kan inte lyckas lösa alla problem i samhället. Att försöka få deltagarna att spegla samhället i stort tror jag är ett för svårt mål att sätta då det inte existerar på andra platser i samhället. Att fånga upp socioekonomiskt svaga

familjer och ge dem en ingång till kulturskolan och Sveriges musik- och kulturliv är en funktion som behövs och som med en stark drivkraft och ambition kan genomföras.

AVSLUTANDE REFLEKTION

Innan jag skrev mina intervjufrågor så satte jag mig in i vad metodansats och fenomenografi innebär. Detta för att kunna anpassa mina frågor så att svaren går att analysera utefter en fenomenografisk analysmodell. Målet var att ställa frågor som kan fånga upp hur informanterna ser på och tänker runt integration, men utan att ställa frågan rakt ut då detta oftast inte ger en nyanserad och personlig bild av informantens tankar, utan ofta blir ett svar utefter hur den rådande diskursen om ämnet lyder. Trots detta finner jag mitt material spretigt. Jag har stora delar som är viktiga för att förstå hur informanterna ser på El Sistema, men allt handlar inte om integration. Flera delar handlar indirekt om integration men blir svårare att analysera när fokus ligger vid att hitta tankegångar om fenomenet integration. I efterhand kan jag konstatera att det hade underlättat om jag genomfört en pilotintervju och sedan analysera denna. Hade jag gjort det hade jag haft en större kunskap om hur frågorna kunnat utformas för att svaren från mina informanter direkt skulle handla om integration. Jag uppskattade dock väldigt mycket att få intervju mina informanter och att få en inblick i El Sistema. Jag lärde mig mycket av det och hade ett givande samtal med var och en av informanterna.

Det kan diskuteras om fenomenografi var den mest lämpade metodansats för studiens syfte. Fenomenografi som metodansats syftar till att se hur väl informanterna förstått de fenomen som ska undersökas, i detta fall integration. Då mitt syfte är att se på El Sistema som organisation och helhet så ställer jag mig frågan vad informanternas förståelse av fenomenet integration säger mig om organisationens möjligheter till att integrera sina deltagare? Att enbart veta mina informanternas kunskapsnivå angående begreppet integration ger mig inte en förståelse i hur arbetet med integration inom El Sistema går till samt vilka effekter det har för deltagarna.

Informanterna var informerade om att mitt arbete fokuserade på integration och El Sistema. Så som de besvarade mina frågor anser jag det vara tydligt att de svarade utefter El Systemas och gruppens gemensamma tankar, inte för att visa mig sin förståelse för begreppet integration. Mitt syfte var att förstå på vilket sätt integration är en del av El Systemas arbete, inte undersöka förståelsen av begreppet integration hos El Sistemalärarna. Jag anser mig ha lyckats bättre med att svara på mitt syfte, att undersöka hur El Sistema är ett integrationsprojekt, än vad jag lyckats undersöka mina informanternas förståelse av integration. Även om en viss analys kring informanternas syn på integration går att göra.

Min första idé var att enbart fokusera på hur barnen upplever El Sistema. Att det inte blev så kännst tungt. Under processens gång ställde jag mig dock många frågor angående hur jag skulle kunna få en uppfattning om hur så unga deltagare ser på sig själva angående hur integrerade de är i samhället. Jag vet inte ifall barn kan analysera vad i verksamheten som händer som inte direkt är uttalat, så som att El Sistema har fler fokus än att deltagarna lär sig musik. Är barnen medvetna om detta så har jag inte den kunskapen att veta vilka och hur jag ska ställa frågor där jag får fram information som jag har kunskap nog att analysera. Att analysera barns förståelse av begreppet integration på ett sådant sätt som bör göras inom fenomenografiska studier uppfattar jag inte som särskilt givande då jag tror att begreppet i sig är för abstrakt för att barn ska kunna ha en konkret uppfattning om det.

Min önskan var att även intervjua föräldrar och barn inom El Sistema. Den ena skolan kände sig tveksam till detta då de ansåg det svårt på grund av att eleverna är väldigt unga och kontakten med föräldrarna kan vara svår då alla inte pratar bra svenska. Den andra skolan meddelade att de skulle se vad som kunde göras. Dagen innan intervjun fick jag reda på att verksamhetsledaren å mina vägnar hittat två barn samt ringt och bitt deras föräldrar om lov angående intervjuerna. Jag skulle dessutom få träffa en förälder till en annan elev än de elever som jag skulle få intervjua. Vetenskapsrådet (2011) uttrycker att en forskare bör ha skriftligt godkännande från båda föräldrarna innan en intervju med barn genomförs. När jag pratade med verksamhetsledaren i telefon kände jag mig tvungen att besluta mig för att ta chansen och hjälpen jag blivit erbjuden, eller tacka nej. Jag kände att då barnen är viktiga i min studie så kunde jag inte strunta i att ta till vara på denna möjlighet, även om jag personligen inte fått klartecken ifrån föräldrarna. Jag skrev därför ihop en lapp med information om intervjun och bad barnen ta med den hem, förklara vad som står på lappen och be sina föräldrar att signera pappret i efterhand. Barnen skulle sedan lämna denna lapp till verksamhetsledaren som i sin tur skulle scanna och maila lapparna till mig. Verksamhetsledaren intygade dock flera gånger att hen ringt hem till barnen och förklarat vem jag är och bitt om lov att få intervjua. Även barnen bekräftade detta då vi sågs och det märktes på dem att de visste varför jag var där redan när jag förklarade vem jag är. I efterhand har jag dock funderat vidare och beslutat mig för att inte använda intervjun med de två eleverna. Dels för att följa Vetenskapsrådets (2011) uppmaning dels för att balansen mellan material från lärare/verksamhetsledare och barn blev för obalanserat. Angående föräldern jag skulle träffa så gav hen återbud samma dag. Verksamhetsledaren berättade att barnen kände sig hedrade och utvalda för att vara med på intervju. De var även tacksamma för att komma ifrån sin SO lektion under en stund. Jag fick en känsla av att de ville representera El Sistema och göra mig och verksamhetsledaren stolta och nöjda. På grund av detta blev det svårt att nå deras verkliga känslor och uppfattningar runt El Sistema.

Även då jag läst på om hur jag kan tänka och göra när jag intervjuar barn så var det svårt att få en inblick i hur de tänker och känner. Jag hade behövt lära känna barnen bättre innan, spendera mer tid tillsammans med dem och visa att jag är utanför El Sistema vilket gör att det inte finns någonting att bevisa för mig. Då detta var första gången jag intervjuade ett barn så kände jag att jag har mycket att lära om hur jag kan intervjua barn för att verkligen nå deras tankar. En pilotintervju hade behövts, men då jag inte visste för än dagen innan att jag hade möjlighet att även intervjua barn, redan dagen efter, så hade jag inte tid och möjlighet att fixa en sådan pilotintervju. För att lyckas få med barnens upplevelse av El Sistema hade observationer i kombination med intervjuer passat bättre. Då hade jag kunnat lära känna barnen lite och bygga upp en förtroendeingivande relation. För detta hade jag dock behövt välja en annan metodansats.

För att ändå nå en bredare uppfattning, så som jag från början var ute efter, så kunde jag möjligtvis bitt att få intervjua några av de politiker som beslutade om att kommunerna skulle satsa på El Sistema. Jag hade även behövt prata med föräldrar till barnen i fråga, men då verksamhetsledaren inte ansåg det möjligt att hjälpa till så vet inte vart jag skulle vänt mig för att lyckas med detta.

Kanske hade en annan metodansats varit mer lämpad för mitt syfte. Exempelvis etnologiska studier även innehållande observationer, där jag med egna ögon kan se och avgöra vad som sker under lektionerna. Med observationer hade jag exempelvis kunnat få en tydligare uppfattning ifall demokrati och fostran är ett mål i sig eller ifall det är en bonus som naturligt kommer med musikundervisningen. Jag hade även fått en uppfattning om hur deltagarna agerar och reagerar på

undervisningen vilket möjligen gett mig en djupare förståelse än genom att prata med barnen, då handling säger mer än ord.

Analysprocessen hade varit lättare ifall jag från början valt ut citaten från datorskärmen och skrivit ut dem på tydligare lappar, med bredare radavstånd och större text eller viktiga ord i citaten fetstilta. Hade jag även haft material till att sätta upp lapparna på väggen, eller liknande, så att jag kunnat få en bättre överblick över mitt material. Dessvärre hade jag inte resurser till detta.

Min tidigare forskning anser jag fångade upp många intressanta och viktiga delar som sedan, i kombination med studiens empiri, gick att använda i en intressant diskussion. Diskussionen tar enligt mig upp flera viktiga frågor som varit mycket intressanta att fundera kring. Jag har lärt mig mycket under arbetet med denna uppsats. Både om integration som fenomen, om El Sistema och deras arbete samt om svårigheter och möjligheter som finns i ett arbete med musik och invandrare.

Vidare forskning

När mitt arbete börjar lida mot sitt slut så har jag fler frågor än när jag började. Det finns mycket som i framtiden skulle vara intressant att forska om. Det behövs mer forskning angående deltagarna och föräldrarnas perspektiv inom El Sistema. De är projektets kärna så deras tankar anser jag högst relevanta. Detta kommer vara enklare att undersöka om några år då det finns äldre elever som deltar eller har deltagit inom El Systemas verksamhet. Med ett längre tidsperspektiv kommer det även bli möjligt att studera ifall mina informanternas påståenden och förhoppningar angående att El Sistema fostrar demokratiska medborgare med goda möjligheter, verkligen stämmer. Om några år går det även att se ifall och hur det skett någon påverkan på de bostadsområden där El Sistema nu befinner sig samt i övriga samhället. Även hur deltagarna påverkas i vuxen ålder av att ha varit med i El Sistema, ifall de generellt sett utvecklats till mer integrerade medborgare än vad andra barn från liknade områden blivit. Framöver skulle det även vara intressant att studera deltagarnas övergång mellan El Sistema och kulturskolan, undersöka ifall det blir det några skiljelinjer mellan de barn som först deltar inom El Sistema och de barn som direkt börjar på kulturskolan. Det skulle även vara intressant att undersöka ifall kunskapsinläring, kvalitet och drivkraft påverkas inom kulturskolan efter El Systemas intåg.

Angående integration finns det även andra musikaliska aktiviteter med integrationssyfte. Det finns exempelvis olika körer för bland annat flyktingar och invandrare. Det finns även integrationsprojekt på andra kulturskolor som inte är under El Systemas regim. Även den musikundervisning som ges i förberedelseklasser inom grundskolan är intressant att studera för att se hur deras integrationsarbete går till, då detta sammanhang för många deltagare är första gången de kommer i kontakt med musikundervisning i Sverige, eller över huvud taget.

Att lägga mer fokus på hur fattiga barn i Sverige musicerar, utan att rikta in sig mot någon särskild etnisk grupp, skulle vara intressant. Att även ta in ett geografiskt perspektiv, mellan stad och landsbygd skulle kunna belysa ifall det finns skillnader i de musikaliska möjligheterna för barn och ungdomar beroende på var de bor. Hur andra minoritetsgrupper, så som samer eller romer, får plats inom kulturskolan och/eller svenskt musikliv är även det en intressant ingång till en uppsats.

REFERENSER

- Castles, Stephen, Haas, Hein de & Miller, Mark J. (2014): *The age of migration: international population movements in the modern world*. (5. ed.) Basingstoke: Palgrave.
- Dahlgren, Lars Owe & Johansson, Kristina (2015): Fenomenografi. I Andreas Fejes & Robert Thornberg, red: *Handbok i kvalitativ analys*. (2., utök. uppl.) Stockholm: Liber.
- Dymén, Iris (2012): *El Sistema, en musikundervisning utöver det vanliga*. Karlstad: Karlstads universitet, Estetisk-filosofiska fakulteten, Musikhögskolan Ingesund [Examensarbete]
- Faist, Thomas, Fauser, Margit. & Reisenauer, Eveline. (2014): *Transnationell migration*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Hjalmarsson, Mari (2014): *El Sistema, En studie om El Sistema och dess mål om social och mänsklig utveckling*. Örebro: Örebro Universitet, Musikhögskolan [Examensarbete]
- Hofvander Trulsson, Ylva. (2010): *Musikaliskt lärande som social rekonstruktion: musikens och ursprungets betydelse för föräldrar med utländsk bakgrund*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2010. Malmö.
- Johanson Dencker, Sofie (2013). *El Sistema Hammarkullen. En kvalitativ studie om hur El Sistema bidrar till social inkludering*. Göteborg: Göteborgs Universitet, institutionen för globala studier [Examensarbete]
- Jönhill, Jan Inge. (2012): *Inklusion och exklusion: en distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Lidskog, Rolf & Deniz, Faut. (2009). *Mångkulturalism: socialt fenomen och politisk utmaning*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Lindgren, Monica & Bergman, Åsa (2014): *El Sistema som överskridande verksamhet - konstruktion av ett musikpedagogiskt forskningsprojekt*. Göteborg: Göteborgs Universitet
- Lundberg, Dan, Malm, Krister & Ronström, Owe (2000): *Musik Medier Mångkultur. Förändringar i svenska musiklandskap*. Hedemora: Gidlunds i samarbete med Riksbankens jubileumsfond
- Olsson, Erik. (red.) (2007): *Transnationella rum: diaspora, migration och gränsöverskridande relationer*. (1. uppl.) Umeå: Boréa.
- Vetenskapsrådet (2011). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Elektroniska källor

El Sistema Sverige. (2014a). *Historia – El Sistema Venezuela*. Hämtad 2015-10-05, från http://www.elsistema.se/?page_id=30

El Sistema Sverige. (2014b). *Starten i Sverige*. Hämtad 2015-10-05, från http://www.elsistema.se/?page_id=32 Starten i Sverige

El Sistema Sverige. (2014c). *Vad är El Sistema i Sverige?* Hämtad 2015-10-05, från http://www.elsistema.se/?page_id=977

El Sistema Sverige. (2014d). *Stiftelsen*. Hämtad 2016-09-06, från http://www.elsistema.se/?page_id=274

El Sistema Sverige. (2016). *Side by Side Göteborg*. Hämtad 2016-09-06, från <http://sidebysidegoteborg.strikingly.com/>

El Sistema USA. (2014). *El Sistema around the world*. Hämtad 2015-11-02, från <http://www.elsistemausa.org/el-sistema-around-the-world.htm>

NE, 2016 [Demokrati]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/demokrati>

NE, 2016 [Fostran]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/fostran>

NE, 2016 [Kultur]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/kultur>

NE, 2016 [Kultur]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/kultur>

NE, 2016 [Jämlikhet]. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/jämlikhet>

Rädda Barnen (u.å.). *Vad är barnfattigdom?* Hämtad 2016-01-09, från <https://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barnfattigdom/vad-ar-barnfattigdom/>

TEDx Talks [TEDx Talks]. (2014, 29 augusti) *Sweden 3.0 Navid Modiri TEDxAlmedalen* [Videofil]. Hämtad 2016-08-04, från <https://www.youtube.com/watch?v=5Vf6mDsNPDQ>

BILAGOR

Bilaga 1 - Mail till El Sistemaskolorna

Hej mitt namn är Emma Hedlund.

Jag går sista året på musiklärarprogrammet med huvudinstrument fiol.

Så här i slutskedet av utbildningen så skriver alla studenter en examensuppsats.

Min uppsats handlar om El Sistema och integration.

Jag fick din mail av [...] och jag tror eventuellt att han har pratat om mig med dig.

Det är nämligen så att till min uppsats skulle jag vilja göra några intervjuer med olika personer inom verksamheten El Sistema. Jag frågar därför dig ifall du har möjlighet att hjälpa mig med detta.

De jag är intresserad av att intervjua är följande:

- en verksamhetsledare/chef för El Sistema
- en lärare inom El Sistema eller annan pedagog/lärare som har en nära kontakt med barnen inom El Sistema samt har deltagit på El Sistemalektionerna
- en eller två elever tillsammans med förälder

Intervjuerna kommer vara ca 30 min långa/per person och tillfälle. Jag bjuder på fika.

Då min tid nu är knapp så är jag tacksam om det finns möjlighet att göra intervjuer så snart som möjligt, gärna redan nästa vecka.

Min fråga till dig är först ifall jag kan få möjlighet att intervjua dig?

Jag undrar även ifall du har telefonnummer och mail till några lärare som jag kan fråga ifall de är intresserade på att ställa upp samt kontaktuppgifter till några föräldrar som jag kan fråga, alternativt om ni har ett Vänstay tillfälle inom kort som jag kan få besöka och där personligen ta kontakt med föräldrar och barn?

Jag undrar dessutom ifall Ni har styrdokument ni följer inom el sistema och ifall jag i så fall skulle kunna få ta del av dem, gärna innan intervjun, via mail om det är möjligt.

Min forskning är inför en examensuppsats på musiklärarprogrammet i Örebro.

Mitt mål är att studera om el sistema och integration. Det jag vill se är på vilket sätt el sistema är ett integrationsprojekt och vad som sker inom verksamheten som kan ha en påverkan integrationsmässigt för deltagarna.

Intervjuerna kommer vara ca 30min långa, per tillfälle. All information om personer, plats, stad eller annat annan information som kan skapa misstankar om vilka mina informanter varit kommer att hanteras konfidentiellt. Allt material jag får in kommer enbart jag att se samt kommer enbart att användas till denna forskningsuppsats. Alla deltagare är självklart med frivilligt och har därför rätt att dra sig ur om de vill.

Jag kommer vid varje intervjutillfälle be om lov att få göra en ljudupptagning. Denna ljudupptagning kommer jag att radera efter att arbetet med uppsatsen är klart.

Denna information kommer jag ge till varje informant vid varje intervjutillfälle.

Tack så mycket på förhand. Vänlig hälsning från Emma Hedlund.

Bilaga 2 - Intervjufrågor

Uppsatsens Frågeställningar

- 1) Vad innebär integration för mina informanter?
- 2) Hur tar sig integrationen uttryck i verksamheten?
- 3) Hur skiljer sig informanternas upplevelser av El Sistema mellan de olika positionerna i organisationen?

Intervjufrågor

1) Är frågor jag anser vara relaterade till frågeställning 1). Samma gäller 2). Frågeställning 3) besvaras i resultatet.

Verksamhetsledare/Lärare/Förälder

1) På El Sistemas hemsida står det "när klyftorna ökar i samhället måste vi ta vara på de broar som finns". Vad tänker du när du läser detta?

2) För vem är El Sistema, varför? (Hur tänker du då om placeringen av El Sistemaskolorna)

1) Vad tänker du när jag säger ordet anpassa? ... Och om jag säger anpassning?

2) Hör ordet anpassa/anpassning in hos El Sistema? (Ja) På vilket sätt? Hurdå? Vem ska anpassa sig? Hur anpassar sig El Sistema? (Nej) Hur tänker du?

(Lägger jag ord i munnen om jag börjar prata om anpassa/anpassning? Finns det ett bättre ord? Är det risk att det enbart blir diskussion om ordets betydelse?)

1) Känner du att El Sistema kan bidra med någonting till samhället? Vadå och på vilket sätt?

2) Hur arbetar ni för att kunna bidra på detta sätt?

1) På El Sistemas hemsida läste jag detta i texten Vad är El Sistema i Sverige: "som mål uppfylla sin potential som kulturella, empatiska och demokratiska människor". Vad tänker du när du hör detta?

2) Hur tycker du att detta gestaltar sig inom verksamheten?

1) Varför tror du att demokrati och mångfald hänger ihop som en överrubrik, i samma text som ovan?

2) Hur påverkar det verksamheten tror du?

Barn

- Kan du berätta om din grupp som du är med i här? Vad är roligt/tråkigt?
- Är det någonting som inte är bra med El Sistema?
- Berätta om Vänstaytillfällena, vad gör ni då? Hur är det? Är det någonting som är speciellt med vänstay?
- Är dina föräldrar med ibland?
- Har du lekt eller träffat någon av de andra barnen utanför El Sistema?
- Vad gör du efter skolan, förutom El Sistema?

Förälder

2) Hur upplever du verksamheten?

2) Hur upplever du vänstayträffarna?

2) Har familjens liv förändrats på något sätt sedan [barnets namn] började på El Sistema?

1) På El Sistemas hemsida står det "när klyftorna ökar i samhället måste vi ta vara på de broar som finns". Vad tänker du när du läser detta?

1) Vad tänker du när jag säger ordet anpassa? ... Och om jag säger anpassning?

2) Hör ordet anpassa/anpassning in hos El Sistema? (Ja) På vilket sätt? Hurdå? Vem ska anpassa sig? Hur anpassar sig El Sistema? (Nej) Hur tänker du?

(Lägger jag ord i munnen om jag börjar prata om anpassa/anpassning? Finns det ett bättre ord? Är det risk att det enbart blir diskussion om ordets betydelse?)

1) Känner du att El Sistema kan bidra med någonting till samhället? Vadå och på vilket sätt?

1) På El Sistemas hemsida läste jag detta i texten Vad är El Sistema i Sverige: "som mål uppfylla sin potential som kulturella, empatiska och demokratiska människor". Vad tänker du när du hör detta?

1) På vilket sätt behöver/behöver inte samhället detta?

2) Hur tycker du att detta gestaltar sig inom verksamheten?